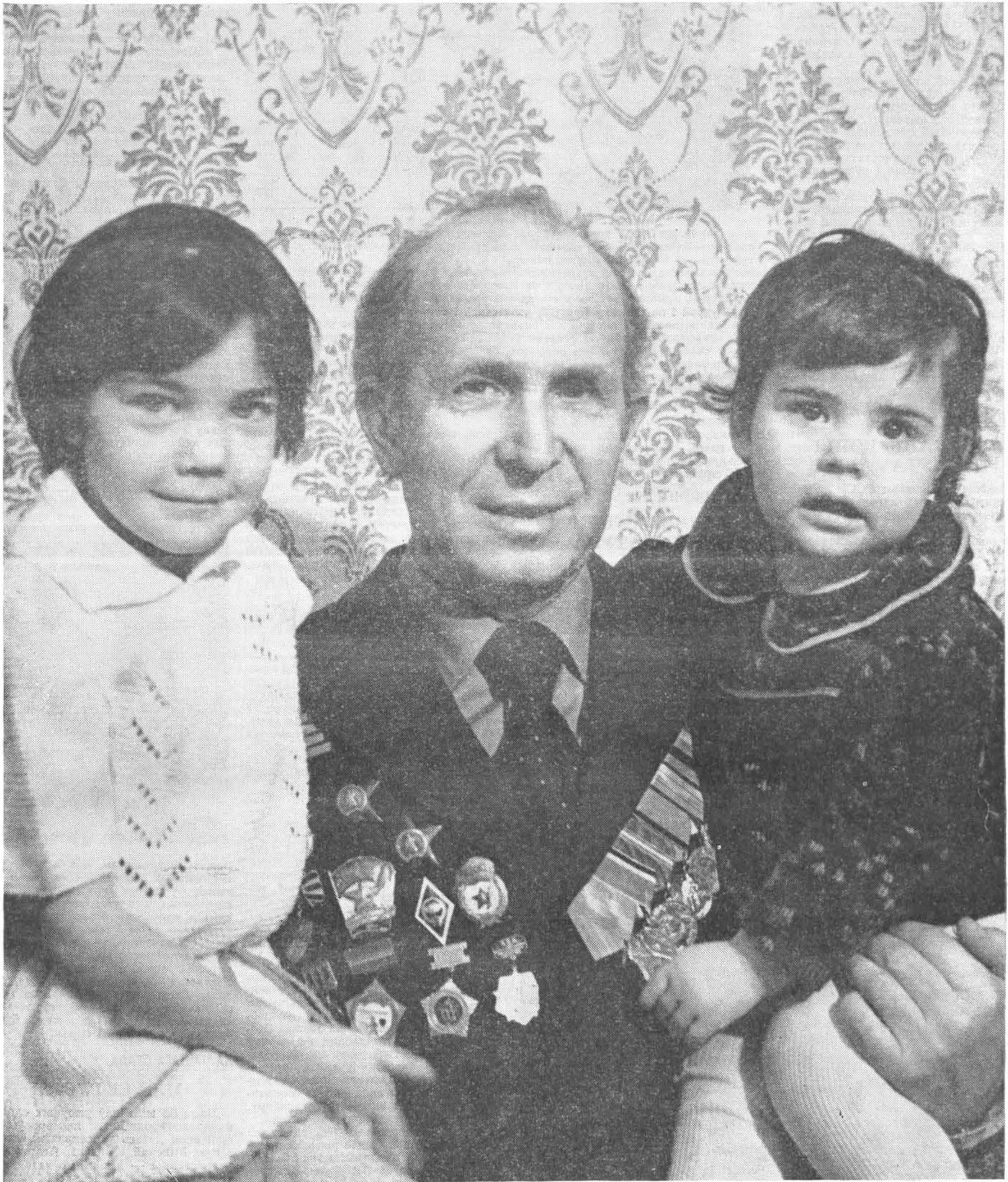

Голас Радзімы

№ 3 (1885)
17 студзеня 1985 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Калі прагучалі залпы салюта Перамогі, Пятру Міхаленку не было і дзевятнаццаці, але ён паспеў прайсці з баямі амаль палавіну Еўропы. Ваяваў на роднай зямлі, быў сярод тых, хто вызваляў Румынію, Венгрыю, Чэхаславакію, Югаславію, Аўстрыю. Яго ратныя справы адзначаны двума ордэнамі Чырвонай Зоркі, дзесяццю медалямі. Пасля вайны Пётр Паўлавіч доўгі час працаваў выкладчыкам Мінскага гарадскога прафесійнага вучылішча чыгуначнікаў, інжынерам на Беларускай чыгунцы. Зараз ветэран на пенсіі, жыве ў Мінску.

НА ЗДЫМКУ: Пётр МІХАЛЕНКА з унучкамі Надзям і Аняй.

Фота М. ЖЫЛІНСКАГА.

падзеі · людзі · факты

падзеі · людзі · факты

падзеі · людзі · факты

СУСТРЭЧА А. ГРАМЫКІ
І Дж. ШУЛЬЦА

У адпаведнасці з раней дасягнутай дагаворанасцю 7—8 студзеня 1985 года ў Жэневе адбылася сустрэча паміж членам Палітбюро ЦК КПСС, першым намеснікам Старшыні Савета Міністраў СССР, міністрам замежных спраў СССР А. Грамыкам і дзяржаўным сакратаром ЗША Дж. Шульцам.

У ходзе сустрэчы было разгледжана пытанне аб прадамеце і мэжах мяючых адбыцца савецка-амерыканскіх перагавораў па ядзерных і касмічных узбраеннях.

У сумеснай савецка-амерыканскай заяве гаворыцца, што бакі згодны ў тым, што прадметам перагавораў будзе комплекс пытанняў, якія датычаць касмічных і ядзерных узбраенняў — стратэгічных і сярэдняй дальнасці. — прычым усе гэтыя пытанні будуць разглядацца і вырашацца ва ўзаемасувязі.

Мэтамі перагавораў будзе выпрацоўка эфектыўных дагаворанасцей, накіраваных на прадухіленне гонкі ўзбраенняў у космасе і яе спыненне на Зямлі, на абмежаванне і скарачэнне ядзерных узбраенняў, на ўмацаванне стратэгічнай стабільнасці. Перагаворы будуць весціся адной дэлегацыяй з кожнага боку, падзеленай на тры групы.

У канчатковым выніку, на думку бакоў, маючы адбыцца перагаворы, як і наогул намаганні ў галіне абмежавання і скарачэння ўзбраенняў, павінны прывесці да ліквідацыі ядзернай зброі поўнасцю і ўсюды.

КЛОПАТЫ АБ ЧАЛАВЕНУ

ЗНІЖАНЫ ЦЭНЫ
НА АЎТАМАБІЛІ

Дзяржаўны Камітэт СССР па цэнах паведаміў, што ў адпаведнасці з рашэннем Савета Міністраў СССР з 10 студзеня 1985 года зніжаны дзяржаўныя рознічныя цэны на некаторыя маркі легкавых аўтамабіляў. У сярэднім на 28 працэнтаў таннейшымі сталі выпускаемыя цяпер легкавыя аўтамабілі «Запарожак» і на 12,5 працэнта — аўтамабілі «Ніва».

ЖЫВЁЛАГАДОУЛЯ

НОВЫ КОМПЛЕКС

Сельскія будаўнікі датэрмінова здалі ў эксплуатацыю першую чаргу буйнога комплексу, разлічанага на адкорм 108 тысяч свіней у год, у саўгасе «Белавежскі» Камянецкага раёна. Да канца адзінацатай пяцігодкі ён дасць дзяржаве каля пяці тысяч тон прадукцыі.

Не міне і трох гадоў, як затраты на ўзвядзенне гіганта-камбіната акупяцца. Праз шэсць месяцаў асваення комплекс выйдзе на праектную магутнасць.

Да 86 дзеючых комплексаў у гаспадарках рэспублікі да канца адзінацатай пяцігодкі.

ТЭЛЕФАНІЗАЦЫЯ

Амаль на трэць стане больш тэлефонных абанентаў у Гродна. У Прынёманскім раёне горада пабудавана новая аўтаматычная тэлефонная станцыя на 10 тысяч нумароў. Цяпер спецыялісты польскага прадпрыемства «Тэльком-звук», якое паставіла абсталяванне для тэлефоннай станцыі, і трэста «Белсувязьбуд» вядуць наладку апаратуры.
НА ЗДЫМКУ: польскі інжынер Анджэй ДЖАЗГА (злева), брыгадзір настройшчыкаў Уладзімір ТЭВЕЛЬ і старшы інжынер новай тэлефоннай станцыі Уладзімір НІКАЛАЕЎСКИ.

УШАНАВАННЕ ПАМЯЦІ

Дом народнага паэта Беларусі, Героя Сацыялістычнай Працы, лаўрэата Ленінскай прэміі Петруся Броўкі знаходзіўся на вуліцы Карла Маркса ў Мінску. Цяпер тут адкрыўся літаратурны музей паэта.

На ўрачыстае адкрыццё музея прыйшлі вядомыя беларускія пісьменнікі, сярод якіх нямала сяброў паэта, шматлікія паклоннікі яго таленту, мастакі і артысты, кінадзеечы, прыйшлі, каб яшчэ раз адчуць прыцягальную сілу яго паэзіі—пранікліва-мудрай і па-зямному простаі, чалавечнай і сонечнай.

Дзесяткі экспанатаў... І кожны з іх перадае непаўторнае адчуванне часу, які абудзіў невычэрпную творчую энергію ўчарашніх дзяцей непісьменных і абяздоленых сялян, якія дзякуючы перамозе Вялікага Кастрычніка змаглі далучыцца да актыўнага творчага жыцця, каб праз гады стаць яркімі прадстаўнікамі нацыянальнай культуры. Сярод іх быў Петрусь Броўка — сялянскі хлопец з вёскі Пуцілкавічы цяперашняга Ушацкага раёна.

НА ЗДЫМКУ: адкрыццё музея. Выступае пісьменнік Іван НАВУМЕНКА.

тай пяцігодкі прыбавіцца яшчэ восем, што дасць магчымасць павялічыць агульную вытворчасць свінны амаль на 15 працэнтаў.

РАСПРАЦОЎКІ ВУЧОНЫХ

УНІВЕРСАЛЬНАЯ
АПАРАТУРА

Аўтаматызаваць вельмі складаныя эксперыменты па вывучэнню механізма нервовай дзейнасці дазваляе сістэма прыбораў на базе мікра-ЭВМ, распрацаваная ў Інстытуце фізіялогіі Акадэміі навук Беларусі. Яна ў дзесяткі разоў скарачае тэрміны даследаванняў і павышае іх якасць.

Апаратура рэгіструе ідуць на нервах імпульсы, апрацоўвае сігналы і тут жа выдае вынік на экран дысплея. Закончыўшы адну серыю даследаў, яна можа па зададзенай праграме мяняць сілу электрычнага ўздзеяння на арганізм, дазроўку ўводзімых хімічных рэчываў і паўтараць дослед спачатку.

Аўтаматыка дае магчымасць вучоным хутчэй пазнаваць складаныя працэсы, якія адбываюцца ў жывым арганізме, і за месяцы праходзіць шлях, на які раней патрабаваліся многія гады. Канчатковым вынікам фундаментальных даследаванняў будзе ства-

рэнне вучонымі-медыкамі эфектыўных прэпаратаў, метадаў лячэння захворванняў нервовай сістэмы.

Фізікі Інстытута звышчвёрдых матэрыялаў АН Украіны з поспехам выпрабавалі ўстаноўку пры аўтаматызацыі сінтэзу алмазаў. Строга па зададзенаму алгарытму апаратура кіравала даволі складаным тэмпературным рэжымам і ціскам у рабочай камеры — у выніку штучныя мінералы атрымаліся выключна моцнымі.

САЦЫЯЛЬНАЕ РАЗВІЦЦЕ

КАТЭДЖЫ
НА КАНВЕЕРЫ

Вытворчасць канструкцый для аднаі двухкватэрных катэджаў прысвядзібнага тыпу асвоена на Ганцавіцкім заводзе панельнага домабудавання. У іх удала спалучаюцца гарадскія камунальныя зручнасці і выгоды сельскага жыцця: прасторная гасціная, спальня, кухня, санвузел, ванны пакой. Прадугледжаны ўмяшчальны склеп для захоўвання прыпасаў.

Цяпер такімі дамамі забудовваецца 25 саўгасных пасёлкаў. Брыгада, у распаражэнні якой комплекс механізмаў і прыстасаванняў, манціруе двухкватэрны катэдж, сантэхніку і электраабсталяванне за тры тыдні. Адначасова з жыллём у пасёлках узводзяцца будынкі школ, дзіцячых садоў, магазінаў.

НА АСУШАНЫХ ЗЕМЛЯХ

САЎГАС «БЕРАЗЦЫ»

Набірае тэмпы будаўніцтва новага саўгаса «Беразцы», што размяшчаецца на асушаных землях Століншчыны. Контуры будучай гаспадаркі ўжо добра відаць, калі едзеш па шашы Столін—Пінск. Праглядаецца вытворчая зона: шэраг чатырохградных жывёлагадоўчых памяшканняў для адкормачнага пагалоўя, будынак прыёмкі жывёлы, шматлікія складскія памяшканні, помпавыя станцыі для водазабору, інжынерныя сеткі і іншыя аб'екты.

Саўгас «Беразцы» будзеца, усё больш і больш набывае рысы сельскагаспадарчага прадпрыемства на прамысловай аснове. Пройдзе нямнога часу, і непазнавальна зменіцца гэты палескі куток. А сама гаспадарка стане ў раёне буйным пастаўшчыком жывёлагадоўчай прадукцыі.

ПОМНІКІ

АБЕЛІСК НАД ГОРАДАМ

Гэта будоўля выклікае ў жыхароў Мінска асаблівую цікавасць. Разгарнулася яна на адной з самых прыгожых магістралей горада — праспекце Машэрава. Пачалося ўзвядзенне велічнага абеліска ў гонар прысваення Мінску звання «горад-герой».

Манумент падымецца ўвышыню на 46 метраў. Форма яго вельмі лакалічная, нетрадыцыйная, мае ярка акрэслены сілуэт. На плошчы, якая прылягае да манумента, будзе ўстаноўлена бронзавая фігура жанчыны, што сімвалізуе славу горада-барацьбіта, горада-працаўніка. Ля падножжа ўзгорка, на якім будзеца комплекс, ствараецца плошча для правядзення ўрачыстых рытуалаў.

Праект кампазіцыі прапанаваны аўтарскай групай у складзе скульптара лаўрэата Ленінскай прэміі В. Занковіча, галоўнага архітэктара Інстытута «Мінскпраект» В. Крамарэнкі, лаўрэата прэміі Ленінскага камсамола Беларусі архітэктара В. Яўсеева, кіраўніка групы архітэктараў В. Рамаценкі.

ЛЭС ГЕРОЯ

ЛІЧЫЛІ ЗАГІНУЎШЫМ

Імя Героя Савецкага Саюза мінчаніна Аляксандра Барданава будзе знята з мемарыяльнай дошкі, што ўстаноўлена ў музеі былой артылерыйскай спецшколы № 4 у Маскве. Амаль сорак гадоў яго лічылі загінуўшым.

Дошку гэтую Аляксандр Барданаў убачыў, калі прыехаў у Маскву на сустрэчу з баявымі сябрамі. Цяпер у будынку іх школы вучацца маскоўскія хлопчыкі і дзяўчынкі. Сябры героя праціталі пра яго ў нарысе, надрукаваным у адной з беларускіх газет. Тады і прыйшла ў Мінск тэрміновая тэлеграма: «Саша, ты жывы? Шчаслівыя, чакаем!» На прапанову сяброў, не адкладваючы, выклікаць майстра і выправіць памылку Аляксандр Барданаў адказаў: «Калі я ўжо ўваскрэс, дык дайце спачатку сфатаграфавана каля дошкі на памяць. Выпадак жа незвычайны».

ГРАМАДСКАЕ ХАРЧАВАННЕ

Нашым суайчыннікам, якія бывалі ў Мінску, напэўна даводзілася наведаць невялікія і ўтульныя кафэ, малочныя бары, піражковыя, што размяшчаюцца на Ленінскім праспекце беларускай сталіцы. Тут можна хутка і танна перакусіць ці папросту адпачыць, здарожжыўшыся. Такіх гандлёвых кропак на галоўнай магістралі Мінска становіцца ўсё больш. У адной з іх, што адкрылася нядаўна, повар Дзівана АНДРЬЕЎСКАЯ (на здымку) пачастуе вас гарачымі піражкам з сялянскай каўбасой і з мясам, бутэрбродамі з селядцом і сырам.

ДА НАШАГА СТАЛА

НА ўСЕ ГУСТЫ

Каля 65 мільёнаў умоўных слоікаў пладова-агароднінных кансерваў выпрацавалі летась кансервавыя заводы і цэхі Мінскай вобласці. Асартымент разнастайны — амаль сто назваў. Гэта салаты, ікра з кабачкоў, рагу з агародніны, кансерваваныя агуркі і таматы, зялёная і шчаўе, зялёны гарошак, морква і буракі гарнірныя, кансервы для хуткага прыгатавання першых і другіх абедзенных страў. З фруктаў і ягад выпрацоўваецца 15 назваў сокаў, 8 — варэнняў, розных фруктовых пюрэ, кампаты, джэмы.

Попыт насельніцтва на фруктовыя кансервы задаволены поўнасцю. У 1984 годзе выраблены пробныя ўзоры, а рэспубліканскай дэгустатыўнай камісіяй зацверджаны і рэкамендаваны да ўкаранення 4 новыя віды сала-таў.

НАРОДАМ СТОРАНА, НАЛЕЖЫЦЬ НАРОДУ

На пытанні газеты «Голас Радзімы» адказвае
Старшыня Савета Міністраў БССР Уладзімір БРОВІКАЎ

— На зямлю Беларусі прыйшоў новы год — саракавы пасляваенны. Апошні год адзінаццацатай пяцігодкі. Але ўсе мы помнім тую, першую пасля Перамогі, пяцігодку аднаўлення і развіцця народнай гаспадаркі, разбуранай ворагам. Параўноўваючы бягучую і першую пасляваенную пяцігодкі, мы бачым, як імкліва ішла наперад рэспубліка, як ускладняліся задачы, якія мы вырашалі, як мянялася да лепшага жыццё нашага народа.

Уладзімір Ігнатавіч, як бы Вы ахарактарызавалі гэтыя сорок пасляваенных год?

— Калі замежныя госці знаёмяцца з нашай рэспублікай, бачаць яе адроджаныя гарады і вёскі, сучасныя заводы і жылёлагадочныя комплексы, яны часта гавораць: «Вы зрабілі немагчымае!»

Гэтыя словы, на мой погляд, і ацэнка гераічнага подзвігу нашага народа, які змог у найкарацейшы тэрмін залячыць раны вайны і, вольнае ці міжвольнае, прызнанне жыццёвай сілы і пераваг сацыялізму.

Гітлераўская акупацыя нанесла вялікі ўрон Беларусі. Па многіх паказчыках яе эканоміка была адкінута да ўзроўня 1913 года, а ў цэлым народная гаспадарка — да ўзроўня 1928 года. Рэспубліка панесла каласальныя людскія страты: звыш 2 мільёнаў 200 тысяч чалавек загінула, каля 380 тысяч было вывезена на катаржныя работы ў Германію. Амаль поўнаасцю абязлюдзелі цэлыя раёны.

Пачынаецца аднаўленчыя работы даялася з расчыстка руін і завалаў. Уласна, часта і аднаўляць не было чаго. Па сутнасці даводзілася нанова ствараць заводы, электрастанцыі, транспартныя збудаванні, жылёныя фонды, школы, тэатры, бальніцы.

Час быў цяжкі. Вайна ж яшчэ працягвалася. Камуністычнай партыі і ўраду трэба было вырашаць небывала складаныя задачы. Прычым вырашаць хутка, без затрымкі. Трэба было накарміць, апрануць сотні тысяч людзей і даць ім хоць які-небудзь прытулак, адрэзці эканоміку, аднавіць гаспадарчыя сувязі. І нічога нельга было адкласці на заўтра, на потым. Усё патрабавалася рабіць адначасова.

Ужо восенню 1944 года дзеці школьнага ўзросту атрымалі магчымасць вучыцца, а хворыя — звартацца за медыцынскай дапамогай. Аднаўляліся жыллыя дамы, медыцынскія, навуковыя і культурныя ўстановы, гандлёвая сетка.

Так пачыналася чацвёртая пяцігодка (1946 — 1950 гады) — пяцігодка аднаўлення народнай гаспадаркі. І што характэрна: ішло не толькі аднаўленне разбураных прадпрыемстваў, але і фарміраванне, развіццё новых, прагрэсіўных галін прамысловасці, якіх у Беларусі да вайны не было — аўтамабільнай, трактарнай і іншых.

К канцу 1950 года даваенны ўзровень прамысловай вытворчасці быў адноўлены, а па некаторых пазіцыях нават перавышаны.

Вядома, калі б мы былі адны, нам на гэта запатрабаваліся б не гады, а дзесяткі год. Але на дапамогу разбуранай вайной Беларусі прыйшлі народы ўсіх рэспублік краіны.

Ужо ў першыя месяцы пасля выгнання акупантаў мы атрымалі з саюзага бюджэту на аднаўленне народнай гаспадаркі каля 1,7 мільярда рублёў. Брацкія рэспублікі накіравалі 50 тысяч адзінак рознага абсталявання, многа аўтамашын, трактары, вялікую колькасць будаўнічых матэрыялаў, прадуктаў харчавання, насення, жывёлы, іншых матэрыяльных каштоўнасцей. Усё гэта і ў іх саміх было не ліш-

нім. Тым даражэйшая для нас дапамога народаў-братоў. Яна адыграла неацэнную ролю ў аднаўленні нашай народнай гаспадаркі.

Абапіраючыся на дапамогу і падтрымку ўсіх савецкіх рэспублік, Беларусь не толькі адраділася з руін і попелу, але і рушыла наперад тэмпамі, якія намнога перавышалі даваенныя.

За пасляваенныя пяцігодкі ў рэспубліцы створаны галіны прамысловасці, якія ў многім вызначаюць сёння яе месца ў агульнасаюзным раздзяленні працы — машынабудаванне, радыёэлектроніка, дакладнае прыборабудаванне, хімія, нафтаздабываючая і нафтапрацоўчая. Адбыліся карэнныя змяненні ў структуры і аб'ёмах вытворчасці.

На тэрыторыі Беларусі сфарміраваўся шэраг буйных прамысловых комплексаў, якія маюць важнае значэнне для краіны ў цэлым: у Наваполацку — нафтахімічны, у Магілёве — па вытворчасці хімічных валокнаў, у Салігорску — па выпуску мінеральных угнаенняў.

Высокімі тэмпамі развіваецца прамысловасць у заходніх абласцях, індустрыяльны ўзровень якіх быў ніжэйшы, чым ва ўсходніх. У буйныя прамысловыя цэнтры ператварыліся Гродна, Брэст, Баранавічы, Лунінец, Пінск, Ліда, Маладзечна.

Характэрна, што на працягу двух апошніх дзесяцігоддзяў выпуск прамысловай прадук-

цыі ў БССР падвойваўся кожныя восем год.

Вядома, першая адноўленая ў 1945 годзе трамвайная лінія і пушчаны ў 1984 годзе метрапалітэн, якім па праву ганарца мінчане, — рэчы непараўнальныя, як нельга параўнаць часовыя баракі, у якіх жылі людзі ў першыя пасляваенныя гады, і сучасныя мікрараёны ці, скажам, вёску пяцідзесятых гадоў і сённяшняе калгасныя пасёлкі з прасторнымі жыллымі дамамі, прыгожымі культурна-бытавымі і гандлёвымі цэнтрамі.

За сорок пасляваенных год на зямлі Беларусі адбыліся настолькі вялікія змены, што нашы замежныя суайчыннікі, якія ўпершыню ступаюць сёння на гэту адроджаную зямлю, вачам сваім не вераць: ці не ў іншую краіну яны прыехалі?

Наш народ ганарыцца дасягнутым за гады мірнай працы, і добра разумее, што нашы поспехі — гэта вынік сумесных намаганняў усіх брацкіх рэспублік Савецкага Саюза, дружбы народаў нашай вялікай Радзімы. Мы — часцінка вялікай сям'і, якую аб'ядноўваюць агульныя інтарэсы і мэт.

— Як вядома, наша рэспубліка — гэта арганічная частка адзінага народнагаспадарчага комплексу вялікай Савецкай краіны. Іменна гэта акалічнасць і выклікае нападкі нашых ворагаў: яны імкнуцца даказаць, што мы, беларусы, працуем не на іных, аддаём сваё, нічога не атрымліваючы ўзамен. Раскажыце, калі ласка, што такое адзіны народнагаспадарчы комплекс? Якую выгаду на самой справе мае рэспубліка, удзельнічаючы ў ім?

— За гады Савецкай улады эканоміка СССР, як вядома, не толькі дасягнула высокага ўзроўня развіцця, але і ператварылася ва ўнутрана цэласны, зладжаны, узаемазвязаны народнагаспадарчы комплекс. Ён уключае ў сябе народную гаспадарку ўсіх савецкіх рэспублік, развіваецца па адзінаму дзяржаўнаму плану ў інтарэсах усёй краіны і кожнай рэспублікі паасобку.

Гэтую акалічнасць я асабліва хацеў бы падкрэсліць. Мы працуем і самі на сябе, і на ўсю краіну, таксама як і ўся

[Заканчэнне на 4—5 стар.]

МАРШРУТЫ «УДЭ»

У Светлагорскім вытворчым аб'яднанні «Хімвалакно» ўступіла ў строй першая чарга новай вытворчасці, у будаўніцтве якой удзельнічае фірма «Удэ» з ФРГ. Журналіст Ізяслаў КАТЛЯРОЎ расказвае:

— Вучні са Светлагорскай школы № 8 завуць сваю аднакласніцу Біргіт Баух Наташай. Дружба з Імі дапамагае дачцэ спецыялістаў з ФРГ паспяхова авалодаць ведамі ў савецкай школе, пра што сведчаць выдатныя адзнакі ў дзёніку. Гэтак жа высока ацэньваюць яе поспехі ў вучобе і педагогі на радзіме Біргіт, дзе яна, як і іншыя дзеці, якія вучацца ў нашай краіне, праходзіць вучэбную праверку кожныя паўгода.

— Не менш паспяхова здаюць строгі «экзамены» ў беларускіх хімікаў заходнегерманскія інжынеры і тэхнікі, — гаворыць Герхард Яхман, кіраўнік мантажных работ фірмы «Удэ» на будаўніцтве вытворчасці поліэфірных комплексных ніцэй у светлагорскім аб'яднанні «Хімвалакно».

Гэта не першае прадпрыемства, якое манціруе ў Савецкім Саюзе фірма «Удэ». У Магілёве ўжо дзейнічае буйная вытворчасць, частка прадукцыі якой — гранулят будзе перапрацоўвацца ў Светлагорску ў поліэфірныя ніці. Маршрут супрацоўніцтва на гэтым не заканчваецца. Плануецца будаўніцтва ў Магілёве яшчэ адной вытворчасці па выпуску высокатрывалага поліэфірнага валакна.

У Светлагорску строга па графіку заканчваецца мантаж машын, трубаправодаў, контрольных — вымяральных прыбораў, работы па ізаляцыі і фарбаванню, правядзення выпрабаванняў. Моўных перашкод тут няма. Інжынеры, якія робяць адну справу, заўсёды могуць абысціся без перакладчыка.

— Мы задаволены супрацоўніцтвам з савецкімі арганізацыямі, — працягвае Г. Яхман. — Менавіта дзякуючы гэтым кантактам наша фірма пакуль што застаецца астраўком стабільнасці ў цяперашнім няўстойлівым свеце заходнеўрапейскай эканомікі. Той факт, што ў гандлі з СССР няма месца кан'юнктурным ваганням, забяспечвае рэальнасць нашых планаў. Думаецца, залішне падкрэсліваць, наколькі важнай з'яўляецца праблема рабочых месцаў для мяне і маіх суайчыннікаў.

ПЕРШЫЯ доследна-прамысловыя ўзоры лазерных кінескопаў, якія не маюць аналагаў за мяжой, выраблены ў СССР. Тым самым ў найкарацейшы тэрмін ажыццёўлена ідэя лазернага тэлебачання, прапанаваная вучонымі Фізічнага інстытута Акадэміі навук СССР на чале з лаўрэатам Нобелеўскай прэміі, акадэмікам Мікалаем Басавым. Патэнты на лазерны кінескоп выданы такімі краінамі, як Англія, Аўстрыя, Італія, ЗША.

Уражвае плошча тэлеэкрана — 12 квадратных метраў! Поўная ілюзія, што знаходзіцца на кінасеансе. І тым не менш апарат, які працэлюе тэлебачанне, быў... тэлевізарам.

— Прынцып работы апарата нічым не адрозніваецца ад звычайнага тэлевізара, — расказвае загадчык сектара Фізічнага інстытута АН СССР доктар тэхнічных навук Аляксандр Насібаў. — Аднак дзякуючы лазернаму выпраменьванню яркасць экрана ў 100 000 разоў перавышае яркасць звычайнага тэлевізара, што дазваляе выкарыстоўваць кінескоп у ролі

ТЭЛЕВІЗАР-ГІГАНТ

кінапраектара.

У нашай устаноўцы кожны з міні-экранаў дае свой колер адлюстравання — сіні, чырвоны і зялёны. Калі іх аб'яднаць, што няцяжка зрабіць з дапамогай электронных сістэм, то мы атрымваем на вялікім экране каларыстую карцінку. А пакуль устаноўка, мы яе называем квантаскопам, працэлюе адлюстраванне якім-небудзь адным колерам. Пра якасць тэлеперадачы мяркуюць самі.

— Асветленасць вялікага экрана тут нават вышэйшая, чым у звычайным кінаатэатры, — тлумачыць Насібаў. — А гэта значыць, што калі перанесці квантаскоп у цёмную кіназалу, плошчу праецыруемага адлюстравання можна зрабіць большай, чым цяпер. Са з'яўленнем лазернага тэлепраектара намерціліся перспектывы стварэння электроннага кінематографа.

— Якім жа яго ўяўляюць фізікі?

— Як вядома, сёння работнікі тэлебачання паспяхо-

ва карыстаюцца пры здымцы фільмаў ці, скажам, рэпартажаў метадам магнітнага запісу адлюстравання. Гэта значна прасцей і больш танна ў параўнанні з традыцыйным фотадрукам, дзе выкарыстоўваюцца матэрыялы, што ўтрымліваюць серабро. Захоўваюць магнітную плёнку і рабіць з яе копіі намнога лягчэй і больш танна, чым мець справу са складанай і дарагой кінакапіравальнай вытворчасцю. Маючы магнітны відэазапіс і лазерны кінескоп (лазерны праектар), мы можам дэманстраваць фільмы і іншыя кінамаатэрыялы ў вучэбных аўдыторыях, кінаканцэртных залах, гэта значыць усюды, дзе ёсць неабходнасць у буйнамаштабных адлюстраваннях.

Кінематограф — вось гадоўная сфера прымянення ў будучыні лазернага праектара. Аднак кінематограф бліжэйшых гадоў стане не такім, якім мы яго прывыклі бачыць. Гэта будзе нейкі сімбіёз тэлебачання і кіно на аснове электроннага запісу

адлюстравання. Ад тэлебачання такое кіно возьме гадоўную яго якасць — сістэмы перадачы адлюстравання. У выніку зменіцца існуючая сёння практыка кінапракату. Па заказе кінаатэатраў-абанентаў патрэбныя кінафільмы з цэнтраў захоўвання відэафільмаў па спецыяльных каналах сувязі прыйдуць прама на экраны лазерных праектараў.

— Гэта значыць пры жаданні стане магчымым убачыць кінафільм на перыферыі ў дзень яго сталічнай прэм'еры?

— Менавіта так. Дарэчы, падобная схема атрымання інфармацыі з вылічальнага цэнтра на экраны дысплейў існуе ў многіх вядучых вышэйшых навучальных установах СССР.

— Якія галіны прымянення квантаскопаў вы маглі б назваць яшчэ акрамя кіно?

— Па-першае, іх можна выкарыстаць у запамінальных канструкцыях вылічальнай тэхнікі для запісу і хуткага счытвання інфармацыі

лазерным промнем. Акрамя таго, перспектыўна прымяненне іх у скапіруючым аптычным мікраскопе, што дазваляе адначасова весці даследаванні мікрааб'ектаў велічыняй прыкладна ў мікрон і назіраць на экране манітора іх адлюстраванне павялічаным у некалькі тысяч разоў. І нарэшце, гэтыя прыборы незамэнныя для дэфектаскапіі мікрасхем.

— Ці могуць квантаскопы выкарыстоўвацца ў звычайнай кватэры ў якасці тэлевізара?

— Як вы заўважылі, наша устаноўка, падключаная да тэлеканала, працавала як звычайны кінапраектар. Калі задацца гэтай зрабіць пакавы лазерны тэлепраектар, то, вядома ж, ён будзе больш кампактным і яго можна ўстанавіць на дамашнім краштыэйне. Да апарата пры жаданні падключаецца не толькі тэлеканал, але і відэамагнітафон. Размеры адлюстравання рэгулююцца ў залежнасці ад вашага густу і памераў кватэры. Не забудзьце толькі павесіць на сцяне палатно вялікага экрана...

Сяргей КАРАПАНАЎ.

САВЕЦКІ ЧАЛАВЕК ЗА МЯЖОЙ

НЯМА ЗЯМЛІ МІЛЕЙ

Спад-рожная машына за некалькі хвілін давезла мяне ад пасёлка Нарач да павароту з паказальнікам — Рудашаны. Гэтыя мясціны надвычай прыгожыя і зімой. Домікі ўсё перабягаюць з узгорка на узгорак. Ззяюць пад сонцам заснежаныя паля, з усіх бакоў падступаюць лясы. Я няспешна ішоў уздоўж вуліцы, збіраючыся спытаць у каго-небудзь, дзе знайсці патрэбны мне дом. Але вуліца была зусім пустая: у будні дзень у такі час усе на рабоце. Нарэшце сустрэў першага прахожлага. І бывае ж такое, што менавіта ён і аказаўся якраз тым чалавекам, якога я шукаў.

— Вам пашанцавала, — засмяяўся ён, калі даведаўся, у чым справа. — У мяне сёння выхадны, і якраз збіраўся ў пасёлак за пакупкамі. Яшчэ б некалькі хвілін, і мы б не сустрэліся.

Віктар Адамавіч Гардынец запрасіў прайсці ў дом, прапанаваў чаю. Пасля марозу ён быў у самы раз. Мне было цікава пачуць расказ гаспадары аб яго нядаўняй паездцы ў Англію да брата.

— Як жа ваш брат апынуўся ў Англіі?
— Многія ў нашых мясцінах маюць родных у іншых краінах. — уздыхнуў Віктар Гардынец. — Я і сам толькі цудам застаўся тут. Да 1939 года жыць у нас было вельмі цяжка, і шмат людзей паддавалася на ўмовы вярбоўшчыкаў і ехала за акіяна. Але з нашай сям'і ніхто не паехаў. У нас было па-іншаму. Брат на некалькі гадоў старэйшы за мяне. У 1938 годзе яго прызвалі ў польскую армію, а праз год фашысты напалі на Польшчу. З той пары мы пра яго нічога не ведалі, і толькі ў 1962 годзе я атрымаў першае пісьмо, ужо з Англіі. Потым ён сам раскажаў, што яму ўдалося эвакуіравацца з адной з часцей, ваяваў у Паўночнай Афрыцы і ўжо адтуль трапіў у Англію.

— Вы казалі, што самі ледзь не апынуліся на чужыне?

— Так, менавіта так, — працягнуў Віктар Адамавіч. — А выпратавала мяне цётка Ганна. На жаль, нават прозвішча яе не ведаю. Атрымалася так. Наш край у 1939 годзе далучыўся да Савецкай Беларусі, а ў сорок першым вайна прыйшла і сюды. Я тады быў яшчэ зусім маладым хлопцам. Адночы мы з сябрам пайшлі ў лес. Калі вярталіся, убачылі, што вёску ачапляюць немцы. Потым даведаліся, што гэта яны па ўсёму раёну праводзілі аблаву на моладзь і тых, хто трапляўся, вывозілі на работу ў Германію. Мы пабеглі. У лесе і сустрэлі жанчыну, цётку Ганну. Яна схавала нас у сябе на хутары ў склепе. Там перачакалі аблаву. Потым я даведаўся, што яна яшчэ хавала ў сябе раненага камандзіра Чырвонай Арміі. За гэта немцы яе расстралялі, а хутар спалілі. Калі б не яна, то невядома, дзе б цяпер быў я.

Віктар Гардынец доўга маўчаў, потым зноў пачаў раскажваць:

— Вядома, для мяне было вялікай радасцю атрымаць вестку ад брата, даведацца, што ён жывы. Але было шкада, што ён далёка і, відаць, ніколі не будзе жыць з намі. У яго ў Англіі ўжо была сям'я, свой дом. Мы перапіваліся. Брат вельмі хацеў прыехаць, але раптоўна захварэў. У яго паралізавала ногі. Цяпер крыху паправіўся, але хадзіць далёка не можа. Убачыўца нам вельмі хацелася. Вось так і атрымалася, што я паехаў да яго ў Англію.

— Мусіць, убачылі многа цікавага ў час гэтага падарожжа.

— Як вам сказаць? Вядома, убачыў многа, — зноў заўсміхаўся Віктар Адамавіч. — Я ж раней ездзіў толькі ў Нарач і Мядзель ды быў два разы ў старэйшай дачкі ў Вільнюсе. А тут такая дарога. Шчыра прызнаюся, у Маскве спалохаўся. Столькі людзей, такія адлегласці. Добра, што са мной паехала дачка. Яна праводзіла мяне на самалёт. А ў Лондане мяне сустрэлі плямянніца з мужам і на машыне адвезлі да брата. Спачатку здзіўляўся: столькі агнёў, яркая рэклама, у магазінах мноства тавараў. Але потым зразумеў, што ўсё гэта паказное. Бо на ўсё трэба грошы. А дзе іх узяць? Брат нібыта жыве нядрэнна, але яны пастаянна лічаць кожны пенс. Цяпер у яго пенсіі не дзе каля 80 фунтаў стэрлінгаў. За кватэру плаціць 8 фунтаў у тыдзень, кожны квартал каля 45 фунтаў — за электрычнасць, 35 — за тэлефон. Трэба апранацца, есці, воль і даводзіцца ўвесь час лічыць. У Сток-он-Трэнт, горадзе, дзе ён жыве, ёсць вугальныя шахты. Шахцёры, як і па ўсёй краіне, бастуюць. Як жа людзям жыць, калі няма работы. Бачыў я сам беспрацоўных. Вельмі цяжкае відовішча. Людзі даведзены да адчаю. А нават індзеі знайсці работу няма. Так што жывецца ім там не солідка. Вось, бадай, і ўсе ўражання. Бо я ўвесь час прасядзеў дома ў брата. Ён хадзіць далёка не можа, а астатнія цэлы дзень на рабоце. Выйдзем у суседні сквер, пасядзім і дамоў. Разы тры хадзіў у касцёл.

— Вы веруючы?

— Так, я выхоўваўся ў каталіцкай сям'і. Дарэчы, знаёмый брат ніяк не маглі паверыць, што ў нас у Нарачы дзейнічае касцёл і мы рэгулярна ходзім туды маліцца, што ніхто ніколі мяне не праследаваў за мае перакананні. Вельмі здзіўляліся, што мне, веруючаму, дазволілі паехаць за мяжу. Я сам над гэтым і не задумваўся. А яны ўсё здзіўляліся.

— Ці збіраецеся яшчэ раз з'ездзіць да брата?

— Напэўна, калі будзем жывыя, — адказаў Віктар Адамавіч. — Хоць было б лепш, каб ён прыехаў сюды. Але здароўе не дазваляе. Я зразумеў, што, хаця ён і пражыў столькі гадоў на чужыне, няма для яго, як і для мяне, зямлі мілейшай, чым наша. Брат пастаянна распытваў мяне пра тое, як мы жывём. А я сам засумаваў ужо праз тыдзень. Хацелася хутэй прыехаць дадому. Шкада, што ён не зможа убачыць, як мы цяпер жывём. Праўда, у нас у хаце стала крыху цеснавата. Малодшая дачка выйшла замуж, нарадзілася ўнучка. І пакуль жывём усе разам. Але вясной яны прыйдуць у новы дом, які тут непадалёку будзе для іх саўгас. Усе нашы дзеці вывучыліся, працуюць. Есць усё і ў нас, старых. А самае галоўнае, што цяпер мы гаспадары на сваёй роднай зямлі. Мой брат гэта адразу зразумеў па маіх расказах. І мне было балюча глядзець, як ён плача і ўвесь час паўтарае: «Эх, радзіма, радзіма. Ніколі ўжо не ўбачу. Радуюся толькі, Віця, што вы там, што ўсё ў вас добра і вы шчаслівыя».

Рыгор ФАМЕНКА.

У 1984 годзе прырост нованароджаных у Беларусі рэзка павялічыўся. На працягу апошніх пятнаццаці гадоў ён складаў у сярэднім 1 тысячу дзяцей у год, а летась дасягнуў 14 тысяч. Гэтаму дэмаграфічнаму «скачку» ў многім спрыялі сацыяльныя мерапрыемствы, накіраваныя дзяржавай на палепшэнне матэрыяльнага дабрабыту сямей пры нараджэнні дзіцяці, а таксама будаўніцтва новых радзільных дамоў, жаночых і дзіцячых кансультацый, школ, дашкольных устаноў.

НА ЗДЫМКАХ: у адным з радзільных дамоў Мінска; урачыстае ўручэнне пасведчання аб нараджэнні дзіцяці рабочаму Сяргею РАЗУМЕЕВУ і яго жонцы Алене.

Фота Я. ПЯСЕЦКАГА.

НАРОДАМ СТВОРАНА,

[Заканчэнне. Пачатак на 3-й стар.]

краіна працуе на нас. Таму выгаду маюць усе: кожная рэспубліка, і Беларусь у тым ліку.

У перыяд пабудовы сацыялізму, калі многія нацыі яшчэ не паспелі пераадолець адсталасць, атрыманую ў спадчыну ад мінулага, і калі на парадку дня ў якасці галоўнай стаяла задача ліквідацыі іх фактычнай няроўнасці, рашаючую ролю адыгрывала дапамога ім з боку народаў, якія дасягнулі больш высокага ўзроўню эканамічнага і культурнага развіцця. Сёння становіцца істотна змянялася: усе савецкія рэспублікі дасягнулі высокага ўзроўню развіцця прадукцыйных сіл, кожная з іх мае сучасную індустрыю, буйную механізаваную сельскую гаспадарку, уносіць усё ўзрастаючы ўклад у эканамічную магутнасць краіны. У гэтых умовах эканамічнае супрацоўніцтва народаў набыло ярка выражаную форму сумеснай працы на падставе яе агульнасаўзнага раздзялення з улікам найбольш рацыянальнага выкарыстання прадукцыйных сіл, прыродных рэсурсаў і ўсіх іншых фактараў, якія абумоўліваюць няўхільны сацыяльна-эканамічны прагрэс нашага грамадства.

Сёння, напрыклад, амаль ва ўсіх савецкіх рэспубліках можна сустрэць трактары і магутныя самазвалы, металарэзныя станкі і аўтаматычныя лініі, многа іншых вырабаў з маркай беларускіх прадпрыемстваў. У той жа час Беларусь атрымлівае метал, вугаль, газ, абсталяванне з Расійскай Федэрацыі і Украіны, грузінскія магістральныя электравозы і латвійскія электрамашыны, кампрэсары з Арменіі і бурыйныя ўстаноўкі з Азербайджана, сотні, тысячы вырабаў і матэрыялаў, выпушчаных у іншых брацкіх рэспубліках.

Сацыялістычнае раздзяленне працы, глыбокая спецыялізацыя і каапераванне, уласцівыя эканоміцы развітога сацыялі-

зму, вядуць да ўсё больш поўнай інтэграцыі працы народаў СССР. Так, у забеспячэнні Мінскага трактарнага завода камплектуючымі вырабамі ўдзельнічае 500 заводаў-пастаўшчыкоў.

Існуючая паміж рэспублікамі нашай краіны развітая сістэма сацыялістычнага раздзялення працы, глыбокая спецыялізацыя і каапераванне вытворчасці дазваляюць найлепшым чынам выкарыстаць дасягненні і перавагі сацыялістычнай сістэмы гаспадаркі, хутчэй асвойваць прыродныя багаці і ставіць іх на службу ўсім народам, дабіваюцца няўхільнага росту магутнасці нашай сацыялістычнай Радзімы.

Тым жа мэтам служыць і такая форма ўзаемадапамогі і эканамічнага супрацоўніцтва савецкіх народаў, як сумеснае будаўніцтва гігантаў індустрыі, асваенне новых буйных месараджэнняў карысных выкапняў. Па сутнасці ж, кожная вялікая новабудова сёння, незалежна ад таго, у якой рэспубліцы яна ўзводзіцца, — агульная справа ўсіх брацкіх народаў.

Напрыклад, у стварэнні Наваполацкага гіганта нафтахіміі ў Беларусі ўдзельнічала больш за 100 прадпрыемстваў з многіх саюзных і аўтаномных рэспублік. Працоўныя намаганні работнікаў многіх нацыянальнасцей укладзены ў збудаванне Салігорскага комплексу па вытворчасці калійных угнаенняў, Магілёўскага камбіната сінтэтычнага валакна, Бабруйскага шыннага камбіната, мінскага метро.

У сваю чаргу пасланцы нашай рэспублікі прымаюць актыўны ўдзел у будаўніцтве Байкала-Амурскай магістралі, асваенні прыродных багаццяў Сібіры, стварэнні аграпрамысловых комплексаў і правядзенні меліярацыйных работ у Нечарназёмнай зоне Расійскай Федэрацыі.

Падобныя працэсы характэрныя не толькі для прамысловасці, але і для сельскай гас-

падаркі, для ўсіх сфер матэрыяльнай вытворчасці.

Эканоміка той або іншай рэспублікі — не самадастатковая велічыня, таксама як і эканоміка СССР не з'яўляецца простым кангламератам эканомік рэспублік краіны. Тут дзейнічае дыялектыка часткі і цэлага, іх унутраная гармонія і ўзаемасувязь.

— Якая роля Беларусі як эканамічнага партнёра на міжнароднай арэне!

— Наша рэспубліка па многіх відах прадукцыі займае значную ўдзельную вагу ў агульнасаюзнай вытворчасці. Гэта стварае магчымасці для яе ўдзелу ў міжнародным раздзяленні працы. У агульным аб'ёме знешнегандлёвага абароту краіны Беларусь на трэцім месцы пасля РСФСР і Украіны.

Прамысловыя прадпрыемствы рэспублікі вырабляюць прадукцыю, якая пастаўляецца ў 113 краін усіх кантынентаў. Асноўную групу экспартных тавараў складаюць машыны і абсталяванне, у тым ліку добра вядомыя ва ўсім свеце трактары «Беларусь». Многія нашы прадпрыемствы даўно заслужылі рэпутацыю надзейных экспартэраў, імкнуцца задаволіць усе патрабаванні замежных заказчыкаў.

Акрамя трактароў, сельскагаспадарчых машын, ЭВМ і грузавых аўтамабіляў, Беларусь пастаўляе ў многія краіны свету станкі, хімічныя прадукты і ўгнаенні, а таксама падшыпнікі, інструменты, прыборы, лабараторнае абсталяванне. У апошнія гады ўзраслі пастаўкі з Беларусі нарочных гадзіннікаў, фотаапаратаў, мэблі, бытавых халадзільнікаў, некаторых харчовых тавараў.

Вялікі ўклад ўносіць Беларускі эканамічны раён у галіну гандлёвых і навукова-тэхнічных сувязей з краінамі — членамі СЭУ. Мінскае аб'яднанне электронна-вылічальнай тэхнікі, напрыклад, з'яўляецца галаўным па вытворчасці шэрагу

На прасторах Родины

ЭЛЕКТРОМИКРОАВТОБУСЫ С МАРКОЙ «РАФ»

Припаркованный на улице Риги (столица Латвийской ССР) новый электромикроавтобус РАФ внешне выглядит точно так же, как любая другая модель микроавтобуса, выпускаемая этим латвийским заводом.

Создатели машины считают: в будущем облик микроэлектробуса станет иным. Но это произойдет нескоро. А пока конструкторы делают модели на базе серийных микроавтобусов.

Основная идея заключалась как раз в том, чтобы создать электромикроавтобус на базе обычной машины массового производства, не меняя форму, корпус, внутреннюю отделку и внешний вид исходной модели. — говорит Гунар Шниц, начальник конструкторского бюро электромобилей завода микроавтобусов РАФ.

Микроавтобусы с маркой «РАФ» широко известны и в Советском Союзе, и идут на экспорт в более чем 10 стран мира. РАФ — аббревиатура Рижского автобусного завода, который был основан в 1947 году. А разработкой электромикроавтобусов на заводе стали заниматься относительно недавно. Первые настоящие испытания эти машины успешно выдержали на московской Олимпиаде-80. Теперь вместо первой модели разработана новая — более усовершенствованная.

Чтобы поближе познакомиться с качествами электромикроавтобуса, Гунар Шниц приглашает совершить небольшую поездку по Риге. Сам он садится за руль, я занимаю место в салоне, рассчитанном на 8 пассажиров, и через мгновение машина плавно и бесшумно трогается в путь. В водительской кабине слышится лёгкое жужжание электромотора, и шум этот намного меньше того, что издает двигатель внутреннего сгорания.

Скорость машины регулируется одной педалью. На приборном щитке датчики информируют водителя о работе энергоустановки. С недоумением замечаю, что водитель для торможения нажимает или на одну, или на

микроавтобусу максимальный пробег до 42 километров по городу и 68 километров на загородной дороге.

— Аккумуляторы являются главным препятствием в развитии любых электромобилей, — поясняет Гунар

Электромикроавтобус РАФ.

другую педаль. Оказывается, микроавтобус имеет как гидравлический, так и электрический тормоз, то есть с рекуперацией электроэнергии на тяговую аккумуляторную батарею.

Источником тока в электромикроавтобусе служат обычные свинцовые аккумуляторы напряжением 120 вольт. Без перезарядки они обеспечивают

Шниц. — Во всем мире проблему энергоёмкости батарей стараются решить сотни конструкторов. Мы, например, на олимпийских электромикроавтобусах испытали более энергоёмкие никелево-цинковые аккумуляторы. Они значительно продлевают пробег машины без зарядки, но намного дороже свинцовых аккумуляторов.

Наш РАФ тормозит у светофоров,

и каждый раз замечаю, что машина очень быстро набирает предельную скорость — 60 километров в час. Пока что это удовлетворяет создателей электромикроавтобуса, ибо он используется как маршрутное такси.

— Похоже, электромикроавтобусы с маркой «РАФ» готовы поспорить за лидерство на городских улицах? — спрашивает Гунара Шница.

— Пока электромобиль можно считать лишь запасным вариантом транспорта, несмотря на то, что многие данные говорят в его пользу. Например, электромикроавтобус на один километр пути тратит электроэнергию на 1,5 копейки, а его «собрат» с двигателем внутреннего сгорания расходует бензина на 4,5 копейки. Но срок службы батарей относительно невелик, поэтому электромикроавтобус в эксплуатации дороже обычного. Тем не менее мы можем говорить о некотором опыте в этой области. В Москве, например, в часы пик для перевозки пассажиров уже используются наши электромобили как маршрутные такси — в общей сложности для нужд города заводом отправлены 52 машины.

В конструкторском бюро РАФ продолжается работа над дальнейшим совершенствованием электромикроавтобуса. Например, совместно с московским научно-производственным объединением «Квант» разработана модель электромикроавтобуса, который работает на электрохимическом генераторе. Этот генератор химическую энергию превращает в электрическую, а в виде «горючего» используется кислород и водород. В этой модели вместо аккумуляторов устанавливаются два баллона с этими газами.

Ольгерт ПУМПА.

НАЛЕЖЫЦЬ НАРОДУ

мадэлей ЭВМ адзінай сістэмы, у выпуску якіх удзельнічаюць Балгарыя, Венгрыя, ГДР, Польшча, Чэхаславакія. У адпаведнасці са шматкаковым пагадненнем паміж еўрапейскімі сацыялістычнымі краінамі — членамі СЭУ аб спецыялізацыі і каапераванні вытворчасці ў галіне аўтамабілебудаўніцтва, Беларусь спецыялізуецца на вытворчасці вялікагрузных аўтамабіляў.

Два гады назад было заключана саюзка-аўстрыйскае пагадненне аб будаўніцтве ў Жлобіне на ўмовах «пад ключ» Беларускага металургічнага завода. Нядаўна ён уступіў у строй.

— Заканчваецца адзінаццатая пяцігодка. Ці ўсё выканана, што намячалася? Ці можам мы быць задаволеныя яе вынікамі?

— Да завяршэння пяцігодкі яшчэ год, але ўжо сёння можна сказаць, што вынікі яе будучы вельмі значныя.

Па выніках чатырох год рэспубліка ідзе на ўзроўні заданай пяцігодкі і нават з апераджэннем іх па многіх важнейшых паказчыках, і ў прыватнасці па такіх абагульняючых, як нацыянальны даход, павышэнне прадукцыйнасці працы. Выканавання заданай пяцігодкі па ўзоду ў эксплуатацыю жылля дамоў, дзіцячых дашкольных устаноў, школ, іншых аб'ектаў сацыяльна-культурнага прызначэння, а таксама аб'ектаў аграпрамысловага комплексу.

У 1984 годзе работнікі сельскай гаспадаркі перавыканалі планы вытворчасці і продажу дзяржаве збожжа, бульбы, цукровых буракоў, гародніны, жывёлагадоўчых прадуктаў. Рост вытворчасці прадукцыі жывёлагадоўлі ў нас набывае стабільны характар, гэта галіна становіцца рэнтабельнай, усё больш прыбыткавай.

Гэта, так сказаць, агульная карціна. Калі ж паглядзець дэталёва, то ёсць у нас яшчэ прадпрыемствы, аб'яднанні, калгасы і саўгасы, якія развіваюцца не так хутка, як запла-

навана. Прымаем меры, каб паправіць справу, дабіцца яшчэ большых поспехаў.

— Чалавек укладвае сваю працу ў выкананне пяцігадовага плана. Што ён ад гэтага мае? Што канкрэтна ў матэрыяльных адносінах атрымае кожны працаўнік у выніку выканання планаў адзінаццатой пяцігодкі?

— Усе нашы намаганні ў эканоміцы ў выніку накіраваны на павышэнне ўзроўню жыцця народа.

Калі гаварыць канкрэтна, то звыш трох чвэртых нацыянальнага даходу рэспублікі накіравана на спажыванне, а з улікам затрат на жыллёвае і сацыяльна-культурнае будаўніцтва непасрэдна на ўздым народнага дабрабыту расходуюцца больш чатырох пятах нацыянальнага даходу. У 1984 годзе ў параўнанні з 1970 рэальныя даходы насельніцтва Беларусі павялічыліся на 65 працэнтаў.

Больш высокімі тэмпамі ў параўнанні з даходамі ўсяго насельніцтва павялічаліся даходы ў менш забяспечаных сем'ях. Калі ў 1970 годзе 13,5 працэнта насельніцтва рэспублікі мелі даход звыш 100 рублёў у месяц на члена сям'і, то ў 1983 годзе — каля 60 працэнтаў насельніцтва. Гэтым садазейнічаюць не толькі агульныя меры, якія прымаюцца з мэтай забяспечэння росту матэрыяльнага дабрабыту ўсіх слаёў насельніцтва, але і меры, разлічаныя пераважна на павышэнне жыццёвага ўзроўню адносна менш забяспечаных сем'яў. Усё гэта садазейнічае збліжэнню ўзроўняў жыцця розных слаёў і груп працоўных, узмацненню сацыяльнай аднароўнасці грамадства.

Формулу «павышэння ўзроўню жыцця» нельга трактаваць спроста, маючы на ўвазе толькі рост даходаў насельніцтва і вытворчасць прадметаў спажывання. У сапраўднасці паняцце ўзроўню жыцця значна шырэй і багацей. Тут і пастаянны рост свядомасці і культуры людзей, уключаючы

культуру быту. Тут і ўзорны грамадскі парадак, здоравае, рацыянальнае харчаванне. Тут і высокая культура абслугоўвання насельніцтва. Тут і паўнацэннае з пункту гледжання маралі выкарыстанне вольнага часу.

Пытанні штодзённага жыцця мільёнаў людзей — прадукты харчавання, тавары народнага спажывання, сфера паслуг, жыллё — з'яўляюцца прадметам асаблівага клопату партыі і ўрада.

Што тычыцца харчавання людзей, то ў 1980 годзе на душу насельніцтва ў нас у Беларусі прыпадаў 61 кілаграм мяса і мясапрадуктаў у год, а ў 1983 годзе — 66 кілаграмаў. Малака і малочных прадуктаў у 1980 годзе спажывалася 369 кілаграмаў, а ў 1983 — 374. На душу насельніцтва ў 1983 годзе было спажыта 83 кілаграмы гародніны, 7,9 кілаграма алею, 18,3 кілаграма рыбы і рыбапрадуктаў. Знізілася спажыванне бульбы, хлебных прадуктаў. Як бачым, за апошнія гады харчаванне людзей істотна палепшылася. Яно ўсё больш набліжаецца да норм, што рэкамендуецца навукай.

Пастаянны клопат праяўляецца і аб павелічэнні вытворчасці нехарчовых тавараў і павышэнні іх якасці. У 1983 годзе насельніцтва было прададзена (у супаставімых цэнах) больш, чым у 1970 годзе: мэблі — у 2,3 раза, дываноў і дывановых вырабаў — у 2,7 раза, ювелірных вырабаў — у 2,4 раза, а колькасць прададзеных аўтамабіляў узрасла ў 16 разоў.

Гандаль цяпер лепш забяспечваецца таварамі, таму што прамысловасць больш вырабляе іх, прычым лепшай якасці. У разліку на 100 сямей цяпер у нас больш за 80 тэлевізараў, 83 халадзільнікі, 78 радыёпрыёмнікі.

Вось ужо чвэрць стагоддзя ў нас у рэспубліцы, як і па ўсёй краіне, у шырокіх маштабах вядзецца жыллёвае будаўніцтва. Штогод за кошт дзяржавы, калгасаў і насельніцтва будуюцца не менш чым 80 тысяч добраўпарадкаваных ква-

тэр. Шырокае развіццё атрымлівае будаўніцтва дамоў і квартэр за асабістыя сродкі грамадзян, але з дапамогай дзяржавы.

Бесплатная медыцынская дапамога, бясплатная адукацыя, дзяржаўнае сацыяльнае страхаванне, бясплатнае для большасці сямей атрыманне квартэры, а таксама нізкія цэны на транспарт, энергію, паліва, камунальныя паслугі — усё гэта вельмі станоўча адбіваецца на бюджэце кожнай сям'і. Так званыя нетаварныя расходы складаюць у сярэднім усяго 20—30 працэнтаў сямейнага бюджэту.

У нас апошнім часам павялічваецца нараджальнасць. Хутка насельніцтва Беларусі дасягне 10 мільёнаў чалавек. Калі нараджаюцца дзеці — гэта не толькі шчасце ў сям'і. Гэта — будучыня краіны, рэспублікі. У Беларусі цяпер больш за 4 тысячы 300 дзіцячых дашкольных устаноў, у якіх 547 тысяч дзяцей. Робіцца максімум магчымага на сённяшні дзень, каб усе дзеці былі здаровыя, мелі добрыя ўмовы для вучобы, адпачынку, заняткаў фізкультурай і спортам. Дарэчы, сёння затраты дзяржавы на сацыяльную дапамогу і сацыяльнае абслугоўванне маці і дзяцей у тры разы вышэйшыя, чым яны былі ў пачатку шасцідзясятых гадоў.

Праяўляецца ў нас вялікі клопат аб ветэранах вайны і працы, пенсіянерах. У рэспубліцы цяпер больш двух мільёнаў пенсіянераў, у тым ліку мільён 407 тысяч па ўзросту. Пенсійнае забяспечэнне ў БССР, як і ў цэлым па краіне, ажыццяўляецца поўнасцю за кошт сродкаў дзяржавы і калгасаў без якіх-небудзь вылічэнняў з даходаў працоўных. У адзінаццатой пяцігодцы павышаны мінімальныя размеры пенсій, устаноўленыя па Закону «Аб дзяржаўных пенсіях» па ўзросту, інваліднасці і з выпадку страты карміцеля, павялічаны размер надбавак да пенсій па ўзросту за няспынены стаж работы на адным прадпрыемстве, ва ўстанове ці арганізацыі.

У рашэнні сацыяльна-эканамічных праблем усё большую ролю побач з растучай аплатай працы адыгрываюць гра-

мадскія фонды спажывання. Яны растуць у нас устойлівымі высокімі тэмпамі: за 1971—1983 гады павялічыліся больш чым у два разы і ў 1983 годзе склалі 4 мільярды 644 мільёны рублёў. Гэта значыць, што ў сярэднім кожная сям'я з чатырох чалавек атрымлівае цяпер матэрыяльных дабраў і паслуг за кошт грамадскіх фондаў спажывання на суму каля дзвюх тысяч рублёў у год.

— Як Старшыня Савета Міністраў рэспублікі, Вы, Уладзімір Ігнатавіч, відаць, ведаеце, якой будзе дванаццатая пяцігодка Беларусі...

— Цяпер вядзецца распрацоўка планаў на дванаццатую пяцігодку і доўгатэрміновую перспектыву. Галоўная задача, якую ставіць партыя, заключаецца ў тым, каб, абпіраючыся на ўсё больш важкія вынікі працы саветскіх людзей, узяць на якасна новую ступень народны дабрабыт, значна павысіць матэрыяльны і духоўны ўзровень жыцця народа.

Шляхі дасягнення гэтых мэт ясна вызначаны. Гэта, перш за ўсё, паскоранае развіццё грамадскай вытворчасці, максімальнае выкарыстанне інтэнсіўных фактараў росту.

Сёння яшчэ рана гаварыць пра канкрэтныя паказчыкі будучага пяцігадовага плана. Магу толькі сказаць, што яны будуць адлюстроўваць не толькі колькасны рост вытворчасці, а з'яўляюцца ў першую чаргу на высокім якасным параметры. Так, увесь нацыянальны даход намячаецца забяспечыць за кошт росту прадукцыйнасці працы.

І, безумоўна, прадмет асаблівага клопату — усё больш поўнае задавальненне ўзрастаючых і зменлівых у якасных адносінах патрэбнасцей насельніцтва. Буйныя асігнаванні прадугледжваюцца на будаўніцтва жылля як у гарадах, так і ў сельскай мясцовасці. Намячаецца зрабіць усё для таго, каб пакупніцкі попыт забяспечваўся поўнасцю. І не проста забяспечваўся, а з запасам.

У нашай краіне ўсё багацце, створанае народнай працай, вяртаецца народу. Чым хутчэй мы памножым гэтае багацце, тым хутчэй узрасце дабрабыт кожнай сям'і, кожнага працаўніка.

ПРА ПЕРШЫ ТОМ «ЭНЦЫКЛАПЕДЫІ ЛІТАРАТУРЫ

І МАСТАЦТВА БЕЛАРУСІ»

СПАСЦІЖЭННЕ ЎЛАСНАЙ ДУХОЎНАЙ СУТНАСЦІ

У далёкую ад нас эпоху старажытнага пісьменства славы сын Беларусі Францыск Скарына, доктар філасофіі і медыцыны, пісаў у прадмове да «Кнігі Іова»: «Найвышшая мудрость... познание самого себе». Так сфармулявана для чалавека неабходнасць спасціжэння ўласнай духоўнай сутнасці, без чаго не можа быць і адкрыцця навакольнага свету. Што ж тады казаць пра мудрасць народа, які павінен сцвярджаць сябе ў чалавечым сваёй годнасцю і спазнаным духоўным вопытам!

Гісторыя народа пакідае сведчанні аб сабе ў нацыянальнай культуры. Культура — гэта самапазнанне народа, і ўзровень яе развіцця адлюстроўвае гістарычна аб'ектыўную ступень народнага самаўсведамлення. А гісторыя культуры — неаспрэчны доказ жыццядзейнасці народа, духоўнага патэнцыялу многіх пакаленняў, што данеслі да нас сваю праўду і прыгажосць.

Калісьці Максім Багдановіч, паводле ўспамінаў яго сучаснікаў, пазнаёміўшыся з шэдэўрамі старажытнай беларускай культуры, усклікнуў: «Гэта і за тысячу гадоў будзе сведчыць за нас!»

Не кожная эпоха можа парадаваць нас сёння багатым плёнам мастацкіх здабыткаў. Колькі іх стала ахвярай вайны, рабункаў, колькі ўзышло на кастры варажжа неспрыяцця, колькі іх стала тленам у безнадзейна працяглых сховах!.. Але якой удзячнасцю пранікаемся мы да тых, «чыімі рукамі пабудаваны полацкая Сафія і замак у Нясвіжы, вытканы слупкі паясы і карзікі габелены, выразаны гравюры для магільёўскіх старадрукаў, нанесены малюнкi на ўрэзкае і налібоцае шкло...»

Асэнсаванне ўсё багацце беларускай культуры з часоў мінулых і да нашых дзён — задача нялёгка, ды вымагаецца яна не толькі данінай павягі да нашай гісторыі, але і патрэбай духоўнага развіцця. Заўтра наш узровень асэнсавання можа быць іншы, а фактычны бок справы акрэслены больш дакладна і поўна. Але каштоўнасці сённяшняга дня становяцца прыналежнасцю гісторыі.

Здаецца, зусім нядаўна мы перажывалі «радасць першых вішнёвых тамоў», трымаючы ў руках першую ў гісторыі беларускага народа дванаццацітомную «Беларускую Савецкую Энцыклапедыю», летась у тым жа выдавецтве выйшаў першы том «Энцыклапедыі літаратуры і мастацтва Беларусі». Увогуле дзейнасць выдавецтва «Беларуская Савецкая Энцыклапедыя» імя Пётруся Броўкі разгортаецца даволі шырока, ужо выпускаюцца і будуць выпускацца галіновыя і іншыя энцыклапедычныя выданні і слоўнікі. Але «Энцыклапедыя літаратуры і мастацтва Беларусі» ў шэрагу гэтых з'яў займае асобнае месца, якое абумоўлена значэннем культуры ў жыцці грамадства.

Сёння ўжо цяжка ўявіць, што ў нас не было гэтага выдання. Яно становіцца ўніверсальным дапаможнікам па самых разнастайных пытаннях літаратуры і мастацтва Беларусі, які задаволіць і навукоўца, і аматара. Пачынаючы з характарыстыкі спеваў «а капэла» і канчаючы апісаннем беларускіх габеленаў, першы том Энцыклапедыі (ЭліМБел) дае рэдкаую магчымасць такога фронтальнага, усебаковага далучэння да культурнай спадчыны народа і яго сучасных здабыткаў. Шматаспектныя праблемы развіцця беларускай літаратуры,

кнігадрукавання, перыядычнага друку, выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва, архітэктуры, музыкі, харэаграфіі, тэатра і г. д. разглядаюцца на высокім прафесійным узроўні, які засведчыў сталасць навуковай і грамадскай думкі Беларусі. Значэнне гэтага выдання ў пэўнай ступені абумоўлена навізнай даследчых інтарэсаў. Многія з'яўляюцца літаратурны і мастацтва Беларусі па сутнасці ўпершыню асэнсаваныя нашай эстэтыкай, літаратура- і мастацтвазнаўствам, а вядомыя тэарэтычныя праблемы раскрываюцца на беларускім нацыянальным матэрыяле. Тым самым забяспечваецца выхад гэтага матэрыялу на абсягі сусветнага эстэтычнага вопыту.

І разам з тым не страчаюць сваёй актуальнасці праблемныя артыкулы, прадмет даследавання якіх мае вялікую спецыяльную літаратуру. Яны карысныя не толькі дакладнасцю інфарматыўнага зместу і выверанасцю ацэнак. У адзінстве з канкрэтным ілюстрацыйным і навуковым матэрыялам яны становяцца стрыжнявымі ў ідэяна-тэматычным змесце кнігі і нават арганізуюць яе своеасаблівую кампазіцыю.

Спраўды, для кожнага, хто цікавіцца беларускай літаратурай і сочыць за яе навуковым асвятленнем, інтэрпрэтацыя многіх яе аспектаў у грунтоўным артыкуле «Беларуская літаратура», напісаным цэлым калектывам аўтараў, вядомых вучоных, успрымаецца як абавязковая, вывераная літаратуразнаўчай практыкай. Але канцэптуальнасцю даследчыцкай думкі, сцвярджалым пафасам гістарычнай лініі развіцця беларускай літаратуры гэты артыкул з'яўляецца арыгінальным даследаваннем, якое заканамерна прэтэндуе на абагульняючую ролю пры аналізе асобных звянаў літаратурнага працэсу.

Важнае месца займаюць у першым томе ЭліМБел і іншыя артыкулы, якія раскрываюць вызначальныя паняцці ў характарыстыцы нацыянальнага культурнага жыцця. Гэта гісторыка-этнаграфічны нарыс «Беларусь», змястоўнае лінгвістычнае даследаванне «Беларуская мова». Наогул, артыкулаў, якія пачынаюцца словамі «беларуская», «беларускае», «беларускі», у першым томе вельмі многа. Таму і вага яго ў пяцітомным выданні ЭліМБел надзвычай істотная.

У метадалагічным сэнсе вялікае значэнне маюць артыкулы «Адраджэнне», «Асветніцтва», у якіх на сучасным тэарэтычным узроўні аналізуюцца светапоглядныя асновы багацейшых у гісторыі сусветнай культуры эпох, што пакінулі свой плён і ў гісторыі беларускай грамадскай думкі, літаратуры і мастацтва, асабліваці мастацкіх стыляў (артыкулы «Барока», «Ампір»). З іншых фундаментальных артыкулаў уяўляюць цікавасць «Архітэктура», «Акцёрскае майстэрства», «Аператарскае майстэрства», «Балет», «Бытавая музыка», «Выдавецкая справа» і г. д.

Асноўны ж змест ЭліМБел складаюць сотні невялікіх па аб'ёму даследаванняў, апісанняў, дэфініцый, якія раскрываюць шматгранны свет народнай і прафесійнай мастацкай творчасці. Яны сцвярджаюць вялікую таленавітасць народа, які здолеў выказаць сваё эстэтычнае пачуццё ў старадаўняй валачобнай песні і новай вакальнай музыцы, у традыцыйным ткацкім арнаменце і вітражы сучаснага інтэр'ера, у

вобразным каларыце батлейкі і годнасці акадэмічнай сцэны. Шырока прадстаўлены на старонках выдання графічныя сілуэты ці фотаздымкі помнікаў архітэктуры, нават тых, што не захаваліся да нашага часу, — ад малавядомай капліцы дзе-небудзь у глыбіні Палесся да славутага сабора ці касцёла, што вабіць вока дасканаласцю формы. І кожны выдатны твор чалавечай культуры гаворыць з намi на сваёй, уласцівай яму мове мастацтва, і кожны выдатна суседнічае з іншым, бо іх аб'ядноўвае талент.

ЭліМБел дае асэнсаванне праяў нацыянальнай культуры ў эстэтычных і прасторава-часавых вымярэннях. Адначасова ідзе маштабнае па характары абследаванне шматгранных жанравых форм літаратуры і мастацтва, даецца іх рэгіянальная характарыстыка і вызначаецца кантэкст часу. Такім чынам, чытач здольны ўявіць карціну гістарычнага развіцця мастацкіх жанраў і этнаграфічных з'яў, іх распаўсюджанасць у межах адной культуры. Пераключэнне часавых планаў (яно забяспечваецца алфавітнымі прынцыпам падачы матэрыялаў), дзе іншы раз надзвычай моцны эфект, абуджае аналогіі. Гісторыя праходзіць шлях ад алтара да абеліска.

Энцыклапедыя прадстаўляе імёны тысяч твораў, якія працавалі на ніве беларускай культуры ў розныя часы або былі ўзгаданыя беларускай пазытыўнай глебай. Цэлы век чалавечы ўмяшчаецца іншы раз у скупыя радкі інфармацыі, за якой — неардынарны лёс і часта пакутнікі шлях да прызнання. Для сучаснага ж паэта, кампазітара, мастака адзначаныя вехі жыццёвай і творчай біяграфіі — гэта сляды мастацкай эвалюцыі, што адбываецца на нашых вачах і спадзяецца на будучыню.

Сярод артыкулаў, прысвечаных рупліўцам беларускай культуры, вылучаюцца «Патрэты» выдатнейшых носьбітаў народнай духоўнасці людзей, якія здолелі выказаць яе з найбольшай мастацкай сілай, С. Буднага, Ф. Багушэвіча, М. Багдановіча, П. Броўкі, Я. Брыля, В. Быкава. З удзячнасцю называе Беларусь сусветна вядомыя імёны Вальтэра, В. Бялінскага і іншых, чые ідэі істотна паўплывалі на грамадскую і мастацкую свядомасць беларускага народа.

Увогуле ж культурнае жыццё Беларусі разглядаецца ў кантэксце сусветнай, пераважна еўрапейскай культуры. У спецыяльных артыкулах прасочваюцца рэальныя шляхі і вынікі культурных узаемазвязей, уплываў і традыцый, звяртаецца ўвага на інтэрпрэтацыю ў Беларусі творчасці таго ці іншага «суседа» ці папярэдніка, аналізуецца перакладчыцкая справа. З гэтага пункту гледжання арганічна ўпісваюцца ў беларускую энцыклапедыю артыкулы пра антычную, візантыйскую, англійскую, балгарскую літаратуры і іншыя.

Пры ўсім багацці матэрыялу першага тома ЭліМБел можна адзначыць у ім прыватныя недакладнасці і асобныя пропускі. Але на гэты конт добра выказаўся ў сваёй «паэтычнай рэцэнзіі» на БелСЭ Пімен Панчанка:

А калі там што-небудзь
прапушчана:
Мала песень, азёр,
навалніц —
Прыязджайце да нашых
пушчак
І напісесь з першакрыніц.
Люба ТАРАСЮК.

АД ПАНЯМОННЯ ДА УРАЛА

Сёння ў музычных фальклорных ансамблях усё часцей побач са сталымі артыстамі выступаюць зусім юныя. Яны прымаюць эстафету ад тых, у жыцці каго гэтыя колішнія песні і танцы былі часткай звычайнага паўсядзённага жыцця. Але і для сучаснай моладзі народнае мастацтва — таксама не музейны экспанат, а заўсёды жывая і бліжняя сэрцу справа. За прыкладам далёка хадзіць не трэба. Васельня маладзёжныя танцы, афарбаваныя нацыянальным каларытам харэаграфічныя мініяцюры ў выкананні народнага ансамбля «Праліца» гродзенскага Палаца культуры «Юнацтва» заўсёды добра прымаюць у кан-

цэртных залах. Папулярны самблэйны калектыў з поспехам выступае ў родным Панямонні, яго майстэрству апладзіравалі ў гарадах Прыбалтыкі і Урала, а таксама гледачы Швецыі. Мінулай восенню фальклорная група ансамбля выязджала на гастролі ў ГДР. Яна паказала нямецкім сябрам кампазіцыі «Вячоркі», «Каляды» і «Жаніцца Цярэшкі», танцы народаў СССР.

НА ЗДЫМКАХ: удзельніцы ансамбля Ірына КУЧЫНСКАЯ, Ірына ПАШПЕКИНА і Галіна КАТКО; салістка «Праліцы» выкладчыца Гродзенскага культурнаасветвучылішча Ніна ДОМАНЬ з інструментальнай групай. Фота А. ПЕРАХОДА.

СТАРАЖЫТНЫЯ АРМЯНСКІЯ РУКАПІСЫ ВЯРНУЛІСЯ НА РАДЗІМУ

Нядаўна ў Матэнадаран — галоўнае сховішча старажытных армянскіх рукапісаў у Ерэване, вярнуліся кнігі, якія лічыліся страчанымі. Самая старая з іх — «Евангелле» — падарожнічала пяць стагоддзяў, самая новая — «Вялікі лаціна-армянскі слоўнік» — амаль дзвесце гадоў. Апошні адрэзак дарогі старажытных фаліанты зрабілі авіяраёсам Мінск — Ерэван.

Як жа апынуліся ў беларускай сталіцы 25 старадрукаваных кніг і 27 рукапісаў, якія, на думку спецыялістаў, уваходзяць у скарбіцу армянскай культуры?

У 1945 годзе, пасля перамогі савецкага народа над фашызмам, у Мінск сталі вяртацца тысячы тамоў каштоўных кніг, вывезеных гітлераўцамі ў Германію. У гэтым патоку згубіліся і рукапісы. Як высветлілася, яны знаходзіліся ў бібліятэцы ў Парыжы, куды некалі даўным-даўно трапілі з Кан-

станцінопаля. Разгараўшыся парыжскую калекцыю армянскіх кніг, акупанты таксама вывезлі іх у Германію. Вось там нарабаваныя каштоўнасці і перамяшчаліся. Незнаючы, яны прыбылі на рэшце ў сталіцу Беларусі.

Далей памог выпадак. У Мінску знаходзіўся ў камандзіроўцы загадчык кафедры Кіраваканскага педагогічнага інстытута Арцём Андрэясян.

— Прышоўшы аднойчы на экскурсію ў аддзел рэдкіх кніг рэспубліканскай Дзяржаўнай бібліятэкі, — раскавае ён, — я ўбачыў рукапісы на старажытнай армянскай мове. Тут жа паслаў тэрміновую тэлеграму ў Матэнадаран. Ужо праз дзень у Мінск прыляцеў галоўны хавальнік рукапісаў Матэнадарана. А праз тыдзень унікальная знаходка была дастаўлена ў галоўнае сховішча армянскіх рукапісаў.

Святлана ГУЛЯНЦ.

ФІЛЬМЫ ПАМЯЦІ

Ігрышы фільм «Рыа-Рыта» народнай кінастудыі «Сапфір» Мінскага завода халадзільнікаў расказвае аб маладых людзях, юнацтва якіх было апалена вайной. Стужка адзначана на рэспубліканскім конкурсе.

Нядаўна «Рыа-Рыта» была ўключана ў лік стужак — удзельніц Усесаюзнага фестывалю аматарскіх фільмаў.

Тэма памяці пра вайну стала адной з галоўных у творчасці заводскіх студыяў. Да 40-годдзя Перамогі яны працуюць над фільмам «Камбат Шунін» — пра начальніка цэха-кавалера чатырох баявых ордэнаў Міхаіла Шуніна.

ЯГО ЧЫТАЮЦЬ НА ўсіх кантынентах

АНТОН ЧЭХАЎ: «НЕ ПРАГЛЯДЗІЦЕ ЖЫЦЦЁ»

АНТОН ЧЭХАЎ адносіцца да тых нешматлікіх класікаў, якіх не толькі паважаюць, але і чытаюць—у СССР, у Еўропе, на ўсіх кантынентах. Яго міжнароднае прызнанне пастаянна расце ад дзесяцігоддзя да дзесяцігоддзя. Яго кнігі выдаюцца і перавыдаюцца. Яго героі звяртаюцца да гледачоў з тэатральных падмосткаў Нью-Йорка і Токію, Буэнас-Айрэса і Сіднея, Лондана і Парыжа. Чэхаў сучасны і невычарпальны. Ён адкрываецца ўсё новымі і новымі гранямі.

Як толькі не называлі яго многія сучасныя яму крытыкі. «Пісьменнік адценняў», «мастак-скнар», «паэт змроку», «ахвяра заўчасся», «крыштальны лірык», «рускі імпрэсіяніст»... Як смешна цяпер усё гэта чытаць. Як уражвае сёння гэта слепата рэцэнзентаў Чэхава. Творчасць любога пісьменніка, тым больш геніяльнага, не ўкладваецца ў сухія схемы і гатовыя формулы. І вызначыць такіх людзей з дапамогай дзюж-трох гучных фраз—значыць, іх неймаверна абмежаваць.

Вялікія пісьменнікі ацанілі Чэхава ў адрозненне ад крытыкі адразу. Леў Талстой лічыў яго «непараўнаным» мастаком і з пункту гледжання формы і з пункту вышэй за Тургенева, Дагстаеўскага і самога сябе. Максім Горкі гаварыў, што Чэхаў дасягнуў мяжы мастацкай прадастаткі і з ім не можа сапернічаць у гэтым сэнсе ні адзін пісьменнік. Уладзімір Караленка называў рэалізм Чэхава «вышчэрэзізмам».

Высока ацэнена творчасць Чэхава і за межамі Расіі. Пра яго ўплыў на англійскую літа-

ратуру пісаў Джон Голсуарсі. Чэхава любілі Бернард Шоў, Эрнэст Хемінгуэй, Джон Прыстлі, Томас Ман. «Наўрад ці існуе ў нашы дні хоць адзін французскі раманіст, які б асмеліўся сцвярджаць, што не зведаў на сабе прамога ўплыву Чэхава», — пісаў вядомы французскі літаратар Веркар. «Для мяне, — сказаў прэзідэнт ПЕН-клуба Вялікабрытаніі Фрэнсіс Кінг, які пабываў у 1984 годзе ў Маскве, — самым вялікім аўтарытэтам у літаратуры з'яўляецца Антон Чэхаў. І не толькі яго аўтар апавяданняў, але і як драматург. Роўныя яму? Шэкспір, Ібсен».

У чым жа сакрэт папулярнасці Чэхава? Чаму мы любім яго? Чым прыцягвае ён да сябе ўвагу?

Людзям уласціва марыць. Чалавек — што б ні гаварылі скептыкі — народжаны для шчасця. Ён прыходзіць у жыццё поўны высокіх задум і імкненняў. Але — і гэта здараецца нярэдка — з гадамі з ім нешта адбываецца. Ён чамусьці супакойваецца і да ўсяго прывікае, растрывае сябе па дробязях, падмавае ўласныя цудоўныя надзеі. Так, бесклапотнасць і раўнадушша прыводзяць часам да

нуды і пошласці. Чалавек становіцца ахвярай уласнага бязволля, бяздзейнасці, абьякавасці. І з жахам, як чэхаўскі дзядзька Ваня, пытаецца: колькі, колькі мне засталася яшчэ да шасцідзясяці? Божа мой, як іх пражыць?

«Не прывікайце», «Не праглядзіце жыццё», — папярэджвае Чэхаў. Не дазваляйце шэраму, абрыдламу існаванню завалацца вамі. Падумаеце, якім цудоўным і дзіўным магло б быць ваша жыццё, калі б вы захацелі. Але хацець яшчэ мала. Для таго каб па-сапраўднаму жыць — трэба дзейнічаць. Інакш надыйдзе той самы ракавы дзень, калі прыйдуць «сячы вішнёвы сад», — дзень расплаты за раўнадушша і бязволле. І чалавек раптам з палыхаючай выразнасцю адчуе: у яго ніколі не было мінулага, у яго няма і будучыні.

«Не праглядзіце жыццё!» — заклікае Чэхаў. І заклік яго трывожыць, хвалюе, да яго міжволі прыслухоўваешся. Чэхаў верыць — таму што ён не чытае пропаведзяў і маралі, таму што ён усё ведае і ўсё разумее. Ён кліча да прыгажосці і добра, гаворыць, што яны, прыгажосць і дабро, мо-

гуць выратаваць свет і прывесці людзей да дастойнага іх жыцця. І гэтыя, увогуле, не новыя словы ўспрымаюцца як шчырасць, без іранічнай і скептычнай усмешкі. Іх жа вымаўляе Чэхаў, так, як можа толькі ён і ніхто іншы ва ўсім свеце.

Апавяданні і аповесці Чэхава, яго драмы і вадзівілі не толькі пакараюць трапнасцю і тонкасцю назіранняў, але і прымушаюць задумацца над карэннымі пытаннямі быцця. У большасці сваёй гэта чэхаўскія «чалавечыя камедыі» — мастацкія летапісы пра тых, хто праглядзеў жыццё.

Дзіўна і моцна сумеў паказаць Чэхаў жах абыдзёншчыны, якая непрыкметна з'ядае жыццё. Студэнты, урачы, мілія дзяўчаты, поўныя радасных надзей, вучоныя, чыноўнікі... Адны праглядзелі жыццё ў пагоні за багаццем. Другія — у бяздумным пакланенні ідалу аўтарытэта. Для трэціх сэнсам існавання стаў куст агрэсту. Чацвёртыя праглядзелі шчасце ў вучоным пустэльніцтве.

Чэхаў не асуджае сваіх бязвольных герояў. Ён піша пра іх хутчэй са спачуваннем. І смех яго — смех скрозь слёзы. Яму балюча за чалавека, які стаў

смешным. Яму горка, што чалавек не стаў Чалавекам і асуджаны на пустое гібенне.

Жыццё без светапогляду — цяжар і жах, гаворыць Чэхаў. Трэба ведаць, для чаго жывеш, інакш усё драбязя, трын-трава.

Паказваючы сумнае і трагічнае, Чэхаў марыў аб прыгожым жыцці. Чэхаўская мара далёка абганяла штодзённасць, з якой сутыкаліся яго сучаснікі. Таму яна бліжэй нам, людзям сённяшняга дня. Чэхаў быў і застаецца верным саюзнікам у барацьбе з раўнадушшам, эгаізмам, самазадаволенасцю. Ён памагаў жыць, сцвярджаючы жыццё.

«Пісьменнікі, якіх мы называем вечнымі ці проста добрымі, — пісаў Чэхаў, — і якія п'яняць нас, маюць адну агульную і вельмі важную прыкмету. Яны некуды ідуць і вас клічуць туды ж, і вы адчуваеце... усёй сваёй істотай, што у іх ёсць нейкая мэта». Мэтай самога Чэхава быў прыгожы чалавек у прыгожым жыцці, акружаны прыгожымі людзьмі.

Чэхаў не любіў юбілеяў. Ён высмейваў іх у сваіх творах. Таму шматлікія паклоннікі яго таленту адзначаюць не 125-гадовы юбілей, а дзень нараджэння любімага пісьменніка. Перад іх вачамі зноў паўстаюць героі «Трох сёстраў» і «Дзядзькі Вані», «Чайкі» і «Вішневага саду», «Дамы з сабакам», «Дома з мезанінам», «Стэпу», «Палаты № 6». І з вышыні 125 прайдзенага гадоў становіцца зусім яснай неабходнасць Чэхава, без якога ўжо нельга ўявіць не толькі рускую і сусветную літаратуру, але і ўсё наша жыццё.

Гаўрыіл ПЕТРАСЯН.

КРЫТЭРЫЙ АДБОРУ АДЗІН—ТАЛЕНТ

ВЫШЭЙ УСЯЛЯКІХ ПАХВАЛ

У савецкім грамадстве талент — багацце, якое належыць усяму народу. У адпаведнасці з гэтым будуюцца і адносіны да яго. Сёння ў краіне выпрацавана цэлая сістэма мерапрыемстваў, якія дапамогуць чалавеку са здольнасцямі праявіць іх ва ўсёй паўнаце. Да яго паслуг мастацкія і музычныя вучылішчы, адпаведныя вышэйшыя навучальныя ўстановы, гурткі самадзейнасці, музеі, тэатры, выставачныя залы.

Але добра вядома, што талент трэба заўважыць і падтрымаць як мага раней. Яшчэ ў дзяцінстве.

У Рэспубліканскай школе-інтэрнаце па музыцы і выяўленчаму мастацтву імя Ахрэмчыка ў Мінску выпускнікі атрымліваюць сярэдняю адукацыю і прафесійную падрыхтоўку.

Цяпер тут больш за 400 вучняў. Палова з іх на працягу адзінаццаці гадоў вучацца іграць на адным з музычных інструментаў: скрыпцы, віяланчэлі, фартэпіяна, кларыне, флейце, кантрабасе... З дапамогай настаўнікаў дзеці развучваюць складаныя класічныя і сучасныя творы. Музыкае аддзяленне ганарыцца сваім струнным аркестрам і хорам, якім прысвоена званне «ўзорных». Дарэчы, папулярныя беларускія кампазітары пішуць музыку спецыяльна для гэтага школьнага хору. У рэпертуары аркестра — музыка Моцарта, Баха, Чайкоўскага, сучаснага бразільскага кампазітара Віла Лобаса.

Вучні наведваюць канцэрты вядомых савецкіх і замежных выканаўцаў, тэатры. Уваход для іх туды — бясплатны. Да таго ж выдатныя музыканты, лаўрэаты міжнародных конкурсаў выступаюць непасрэдна ў школьнай канцэртнай зале. Амаль усе выпускнікі музычнага аддзялення паступаюць пазней у вышэйшыя навучальныя ўстановы Мінска, Масквы, Ленінграда.

У тых, хто скончыў аддзяленне выяўленчага мастацтва, не менш шырокія перспектывы. Яны звычайна працягваюць вучобу ў Беларускай тэатральна-мастацкай інстытуце ці падобных ВНУ краіны. У школе будучыя мастакі і скульптары вывучаюць тэхніку малюнка, жывапіс, дызайн, гісторыю мастацтва. Навучальны год завяршае летняя практыка ў маляўнічых кутках рэспублікі. Навучэнцы ездзяць у Маскву, Ленінград, Кіеў, Рыгу, вывучаюць помнікі гісторыі і архітэктуры, працуюць у музеях і мастацкіх галерэях. Гэта дапамагае выпрацаваць сваё ўласнае светаадчуванне, умённе знаходзіць найбольш яркія і адпаведныя формы для яго ўвасаблення.

Вывучэнне поўнага курсу сярэдняй школы і шэрагу спецыяльных дысцыплін патрабуе шмат энергіі і часу. Але настаўнікі, выхавателі, абслугоўваючы персанал — каля 200 чалавек — уважліва сочаць, каб дзеці не ператаміліся. Матэматыка і гісторыя змяняюцца іграй на піяніна, урокі ў мастацкіх студыях — фізкультурнымі практыкаваннямі. У дзядзёў ёсць час пачытаць, напісаць ліст дадому, малым — пагуляць з цацкамі. Тут вы не ўбачыце ніводнага сумнага твару, атмасфера шчырасці і сяброўства пануе ў гэтым доме. Школьнікі адчуваюць пастаянны клопат аб сабе: доктар назірае за іх здароўем, яны заўсёды прыгожа і акуратна апранутыя (у школе ёсць пральня, свая швачка, цырульнік). У распараджэнні дзядзёў — прасторныя і добра абсталяваныя класы і студыі, падручнікі, лэндзлі і фарбы. Толькі музычныя інструменты каштуюць больш за 110 тысяч рублёў. Утрыманне аднаго вучня ў школе-інтэрнаце штогод дзяржаве абыходзіцца 1 600 рублёў — у дзядзёў разоў больш, чым у звычайнай сярэдняй школе.

Як жа трапляюць дзеці з

самых далёкіх куткоў рэспублікі ў школу імя Ахрэмчыка? Крытэрыі адбору адзін — музычныя ці мастацкія здольнасці, агульнае развіццё. Настаўнікі выяўляюць у вёсці, гарады, праглядаюць сотні малюнкаў, праслухоўваюць сотні галасоў. Часам здараецца, што ўсе дзеці адной сям'і вучацца ў гэтай школе. Напрыклад, як Казлоўскія. Іх бацькі жывуць і працуюць у калгасе імя Янкі Купалы Мінскага раёна. У сям'і — пяць дзяцей. Трое — Іра, Аня, Слава пасля школы паступілі ў Белдзяржкансерваторыю, чацвёртая — Ядзя — у музычнае вучылішча, а малодшы — Юра цяпер вучыцца ў спецшколе пры кансерваторыі. Калі б Казлоўскія неслі расходы па адукацыі дзяцей самі, яны заплацілі б больш за 90 тысяч рублёў. Дарэчы, іх унук Андрэй, сын Ірыны, таксама ўжо вучыцца ў другім класе «фамільнай» школы Казлоўскіх...

«Вышэй усялякіх пахвал». Такі запіс у кнізе наведвальнікаў пакінулі члены дэлегацыі з музычнай сталіцы свету — Вены пасля канцэрта ў школе. Вучні з поспехам выступаюць на сцэне філармоніі і тэатраў. Іх часта запрашаюць у калгасы і на заводы, канцэрты транслююцца па радыё і тэлебачанні. Тыя, хто вучыцца на аддзяленні выяўленчага мастацтва, супрацоўнічаюць з кніжнымі выдавецтвамі — удзельнічаюць у афармленні кніг. Школьныя выстаўкі экспанаваліся ў Чэхаславакіі, ГДР, ЗША, Канадзе, Польшчы, Індыі...

Вядома, не кожны вучань школы-інтэрната звязвае свой лёс з прафесіяй музыканта ці мастака, многія становяцца педагогамі, урачамі, інжынерамі. Але важна іншае: тут, у гэтай школе, дзеці ўваходзяць у захапляючы свет мастацтва — і цяпер ён заўсёды будзе з імі.

А. ЛУКАШУК.

ПРЭМ'ЕРЫ, ВЫСТАЎКІ, СУСТРЭЧЫ

ДА ЮБІЛЕЮ КІНО

60-годдзю беларускага кіно прысвечана вялікая выстаўка работ мастакоў-пастаноўшчыкаў студыі «Беларусьфільм», якая разгорнута ў канферэнц-зале Дома кіно. На ёй экспануюцца больш за 50 эскізаў дэкарацый, касцюмаў да кінакарцін. Упершыню на такой выстаўцы прадстаўлены не толькі ігрысты мастацкія фільмы, але і мультыплікацыя, якая цяпер актыўна развіваецца ў рэспубліцы.

ПАЭЗІЯ АЛЕСА ДУДАРА

У Доме літаратара ў Мінску адбыўся вечар, прысвечаны 80-годдзю з дня нараджэння Алеся Дудара. Шматгранна праявіўся талент гэтага беларускага паэта. Ён выдаў ізраг зборнік вершаў і паэм, пісаў літаратурна-крытычныя артыкулы і рэцэнзій, займаўся перакладамі. Акрамя таго разам з А. Александровічам і А. Вольным з'яўляецца аўтарам рамана «Ваўчаняты». Лепае са створанага ім і сёння знаходзіцца ў актыўным чытацкім карыстанні.

На вечары выступалі вядомыя пісьменнікі В. Зуёнак, С. Грахоўскі, М. Гамолка і іншыя.

ПРЫСВЯЧАЕЦА ГЕРАІЧНЫМ ЖАНЧЫНАМ

«Баявая сяброўка» — так называўся вусны часопіс, прысвечаны 40-годдзю Перамогі савецкага народа ў Вялікай Айчыннай вайне, што прайшоў у мінскім акруговым Доме афіцэраў. Аб удзеле жанчын у барацьбе з нямецка-фашысцкімі захопнікамі гаварылі народныя артыст СССР кампазітар Я. Глебай, З. Корж — адна з гераінь цыкла дакументальных фільмаў «У вайны не жаночы твар», Г. Гарохава, якая ўсю вайну захоўвала выратаваны сцяг воінскай часці.

Былі паказаны фрагменты з дакументальных фільмаў, у фазе працавала выстаўка кніг «У імя жыцця на зямлі».

Для сваіх юных гледачоў падрыхтаваў новы спектакль тэатр імя Я. Купалы. Тут адбылася прэм'ера казкі паводле п'есы А. Вольскага «Тры Іваны — тры браты». У спектаклі многа музыкі, песень. Займальны сюжэт, павучальны змест пастаноўкі не толькі забаўляюць, але і выхоўваюць дзяцей.

НА ЗДЫМКУ: сцэна са спектакля. Лірнік — А. УЛАДАМІРСКИ, Іван Заранка — А. ГАРЦУЕУ.

Фота У. КРУКА.

ГОСЦІ З КАРЭІ

Песня «Ой ты, полюшко-поле» стала візітнай карткай усіх выступленняў у нашай краіне аднаго з буйнейшых мастацкіх калектываў Карэйскай Народна-Дэмакратычнай Рэспублікі — Ансамбля песні і таңца Карэйскай народнай арміі.

Свае гастролі карэйскія госці пачалі на сцэне Вялікага тэатра СССР у Маскве, цяпер іх прымаюць мінчане і госці беларускай сталіцы. У праграму артыстаў уключана нямала папулярных рускіх і савецкіх песень.

СПАДЧЫНА

ЛЁС СТАРОЙ КАРЧМЫ

У мінулым стагоддзі ў мястэчку Сноў, што на Нясвіжчыне, кожны тыдзень па аўторках праводзіліся кірмашы. Надварчоркам пасля гандлю сяляне, гандляры, паны і дробная шляхта раз'язджаліся па хатах. Шмат іх ехала па дарозе на Савічы і далей, на Мір. Каб не марнаваць ноч сярод лесу, многія збочвалі да карчмы ля вёскі Хвоева, што за дзве вярсты ад Снова.

У саракавыя гады мінулага стагоддзя (як мяркуюць тутэйшыя старажылы, прыблізна тады была пабудавана карчма) нейкі прадпрыемальны гаспадар выкарыстаў зручнае месца на скрыжаванні дарог з ажыўленым рухам і пабудоваў карчму. Старыя яліны, што раслі на гэтым месцы, спілавалі, а на пні паклалі першы вянец зруб. У пачатку XX стагоддзя ўладальнікам карчмы становіцца другі, больш заможны гандляр, які пабудоваў побач з хатай калодзеж-журавель, абнёс гаспадарку плотам.

Галоўным памяшканнем карчмы быў шынок, у які госці траплялі з сяней. Доўгія, шырокія лавы ўздоўж сцен, простыя сталы, абкладзеная кафляй печка, маленькія, на шэсць шыбак аkenцы, да бэле падаваных газавых лямпы. У карчме можна было і перагнаваць у асобным пакоі з палаткамі і печкай-стаяком (грубкай). Яшчэ ў трох пакоях былі кухня, жыллё гаспадары і крама-кладоўка.

Ішоў час, змяніліся гандлёвыя шляхі, месцы кірмашоў — карчма апусцела. З канца дваццатых гадоў будынак выкарыстоўвалі для розных патрэб: пад жыллё, школу, магазін. Пасля Вялікай Айчыннай вайны тут зноў часова размяшчалася школа. Будынак захавалася да нашага часу як помнік народнага дойлідства.

Некалі карчма была адной з найбольш распаўсюджаных грамадскіх пабудоў. Прычын таму было шмат. Напрыклад, вінная манополія, якой валодалі буйныя магнаты і якую ажыццяўлялі праз сетку вяскоўных карчмаў, здарэння ў арэнду гандлярам. Нямаю таіх карчмаў было ва ўладаннях Радзівілаў на Капыльшчы-

не і пад Нясвіжам. Местачковыя мяшчане абавязаны былі ставіць корчмы ля буйных шляхоў. Будаваліся яны і ля паштовых станцый ля мастоў і паромаў, вадзяных млыноў. Шмат карчмаў было ў мястэчках.

На Беларусі вядомыя два тыпы карчмаў: незаезджыя і заезджыя. У незаезджых павозкі, коней і скарб купцоў трымалі ў асобных будовах, што стаялі на дварэ (менавіта да такой адносіцца і Хвоеўская карчма). Заезджыя (заезд) адрознівалася тым, што ў яе можна было заехаць разам з канём і павозкай праз вялікія вароты, адразу ж за якімі пачынаўся брукаваны праезд. З аднаго боку яго — шынок, гасцініца. З другога — жыллё гаспадары. Наперадзе стадола — вялікае крытае памяшканне са стойламі, паветкай для вазкоў, клецямі, студняй. Карчмы-заезды можна было некалі ўбачыць на Вілейшчыне і каля Смартоні, на Навагрудчыне. Асабліва многа — каля Міра. Памяшканні некаторых захаваліся да нашага часу: напрыклад, у вёсцы Нача Воранаўскага раёна і ў Ашмянах. У апошняй, па паданню, спыняўся Напалеон, бегучы з Расіі, і забыў там свой капялюш.

Акрамя гаспадарчых, побач з карчмой будавалі і вытворчыя будынкi: бровар, пілаварню, саладоўню і іншыя.

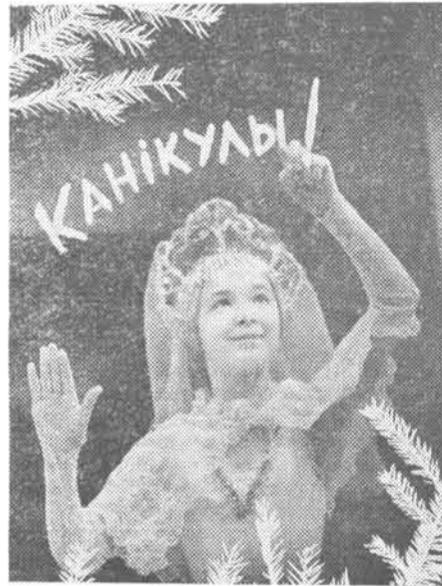
Шумна было ў карчме на святы, у час кірмашоў, вяселляў. Людзі, што сустракаліся тут, казалі гісторыі і легенды, спявалі песні.

Лёс старой сельскай карчмы цікавіць стваральнікаў музея пад адкрытым небам на Міншчыне. Карчмы з вёсак Хвоева Нясвіжскага і Нача Воранаўскага раёнаў мяркуюцца размясціць у яго экспазіцыі. Яны адлюструюць не толькі асабліваці і ўзровень народнага дойлідства, але і характэрную для мінулага старонку народнага жыцця.

Аляксандр ЛАКОТКА,
архітэктар.

Карчма ў вёсцы Хвоева Нясвіжскага раёна. Сярэдзіна XIX стагоддзя.

Малюнак аўтара.

Усяго некалькі імгненняў адлюстраву фотакарэспандэнт Я. ПЯСЕЦКІ з той заўсёды доўгачаканай пары, што завецца школьнымі канікуламі. А колькі іх яшчэ, вясёлых і радасных, застанеца ў памяці дзяцей. Доўга будзе ўспамінаць сябе ў чароўным убо-

ры Снягуркі Аксана СЯМЁНАВА, вучаніца Мінскага харэаграфічнага вучылішча. Іншыя прыгадаюць лыжныя паходы, гульні на хрусткім ад марозу снезе! У адным з двароў мінскага жылга мікрараёна Серабранка для дзяцвы нават пабудавалі «замак».

У ВАШУ КАЛЕКЦЫЮ

МАСКВА НА МАРКАХ

Звыш чатырохсот савецкіх марак прысвечана сталіцы нашай Радзімы — Маскве, якая стала ўвасабленнем новага свабоднага свету для мільёнаў людзей планеты.

Больш за ўсё марак прысвечана Маскоўскаму Крамлю. У 1967 годзе выйшла серыя «Архітэктурна-гістарычныя помнікі Маскоўскага Крамля». На адной з марак паказана — Спаская вежа, пабудаваная ў канцы XV стагоддзя. На другой — Блажавешчанскі сабор, які ўзводзіўся ў той жа час пскоўскімі дойлідзямі. Гэта светлы, стройны, але больш пышны і ўрачысты, чым іншыя на Крамлёўскай плошчы, будынак — дамавал царква маскоўскіх вялікіх князёў, а з XVI стагоддзя — цароў.

На адной з мініячур гэтай серыі паказана званіца Івана Вялікага, пабудаваная ў 1505—1508 гадах Бонам Фразіным. Вышыня яе 81 метр, у старажытнасці яна была яшчэ і вартуінчай вежай Крамля.

На некалькіх марках адлюстраваны і сучасныя будынкi ансамбля — Вялікі Крамлёўскі палац і Палац з'ездаў. Апошні пабудаваны ў 1959—1961 гадах, у ім праходзіць з'езд партыі і іншыя важныя мерапрыемствы ў жыцці Краіны Саветаў.

У студзені 1925 года паступілі ў продаж маркі з адлюстраваннем тады яшчэ драўлянага Маўзалея У. І. Леніна. Цяперашні будынак Маўзалея ўзведзены ў 1929—1930 гадах з граніту, ён таксама адлюстраваны на паштовых мініячурках.

У 1947 годзе Масква адзначала сваё 800-годдзе. Да гэтай даты Міністэрства сувязі СССР выпусціла пятнаціцімарачную серыю з блокам — захавляючы расказ аб архітэктурцы горада. На марках паказаны

цэнтральны тэлеграф, будынкi Казанскага і Кіеўскага вакзалаў, плошча Пушкіна, Крымскі мост, галоўная магістраль сталіцы — вуліца Імя Горкага I, вядома, шэдэўр рускай архітэктурцы — храм Васіля Блажэннага.

У розныя гады выходзілі серыі з відамі Масквы — музеймі, вышыннымі будынкамі, ВДНГ. Асобна варты сказаць аб падземных палацах сталіцы — станцыях метрапалітэна, які па праву лічыцца лепшым у свеце. Пяць серый марак выпушчана з відамі станцый метро.

Будынак універсітэта на Ленінскіх гарах — грандыёзны ансамбль, выдатны твор сучаснай архітэктурцы. Тое ж самае можна сказаць пра Астанкінскую радыётэлевізійную вежу.

На многіх марках і канвертах, прысвечаных Маскве, паказана станцыя метро «Беларуская», павільён Беларускай ССР на Усесаюзнай сельскагаспадарчай выстаўцы Беларускага вакзал, гасцініца «Мінск».

Масква стане яшчэ прыгажэйшай, калі поўнаасцю ажыццявіцца Генеральны план яе развіцця, прыняты ў 1971 годзе і разлічаны на 25—30 гадоў. Тады сфарміруецца такі від сталіцы, якім ён павінен быць на парозе трэцяга тысячагоддзя. Пра гэта і расказвае новая серыя з відамі Масквы, якая нядаўна была выпушчана Міністэрствам сувязі СССР, Дом Саветаў РСФСР, Цэнтральны Дом турыста, Агенцтва друку Навіны, гасцінічны комплекс «Ізмайлава». Дзяржаўны дзіцячы музычны тэатр — усё гэта будынкi сучаснай архітэктурцы.

Леў КОЛАСАЎ.

ВЯЛІСЯ МАМАНТЫ Ў ПРЫДНЯПРОЎІ

Астанкі яшчэ аднаго маманта знойдзены на далёкай ускраіне Магілёва. У пясчаным кар'еры «Грабянэва» машыністы земснарада на 13-метровай глыбіні адкапалі галёначную косць маманта і перадалі яе ў абласны краязнаўчы музей.

Гэта не першыя ў нашых мясцінах сляды слонападобных жывёлін, якія жылі тут звыш 10 тысяч год назад. Сялета ў пясчаным кар'еры «Палавіны Лог» рабочыя камбіната сілікатных вырабаў знайшлі галёнку пярэдняй нагі і фрагмент сківіцы. Ля вёскі Стайкі Магілёўскага раёна выяўлены зуб маманта. Цяпер у абласным музеі захоўваюцца дзевяць біўняў, дзевятнаццаць зубоў і больш дзесятка розных касцей, скура і шэрць дагістарычных жывёлін.

— Увогуле ўжо мала чаго не хапае да поўнага шкiлета маманта, — расказала старшы навуковы супрацоўнік Н. Байкова. — Дзяцкі, давайны ў краязнаўчым музеі быў такі шкiлет, але яго знішчылі фашысты. У 50-я гады ў пясчаным кар'еры пад Крычавам быў знойдзены поўны шкiлет маманта, аднак здабытчыкі пяску мясцовага цэментна-шыфернага камбіната не змаглі яго захаваць. Частка касцей трапіла да нас, частка ў мясцовую школу. Астатняе проста засыпалі зямлём.

Цікава адзначыць, што ўсе знаходкі былі зроблены, як правіла, на ўзбярэжжы Дняпра і яго прытокаў, дзе, напэўна, карміліся і хадзілі на вадапой далёкія родзічы сучасных слапоў.

М. СЦЯПАНАЎ.

Гумар

На караблі, які плыў праз Паўночную Атлантыку, адна пасажырка запытала капітана:

— Што здарыцца, калі мы сатыкнемся з айсбергам?

— Айсберг паплыве далей, — лаканічна адказаў капітан.

Англічанін пражджае праз франка-іспанскую граніцу. У купі заходзіць таможнік і пытае: — Гарэлка? Тытунь? Наркатыкі?

— Што датычыць мяне, дык прашу шкiлянку чаю, — адказвае англічанін.

Паліцэйскі затрымавае на скрыжаванні вуліц аўтамабіль, якім кіруе жанчына:

— Вы што, не бачылі чырвонага святла?

— Чырвонае святло бачыла, — адказала жанчына, — а вось вас — не.

У моры патануў карабель.

Два маракі ўратаваліся і плылі на выпадковым бярвене. Адзін з іх страціў усякую надзею застацца жывым і пачаў маліцца:

— Божа, даруй мне, грэшніку. Я быў заўсёды злы, піў гарэлку, ашукваў жонку, кiнуў дзяцей, але клянуся, што калі зараз...

— Нічога не абядай. Джоні! Я ўжо бачу бераг! — перабіў яго другі.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня
выдавецтва ЦК КП Беларусі.
Зак. 140